

Årbog 1996

Kirker mødes

Det mellemkirkelige Råd
Maj 1997

Udgiver:

Det mellemkirkelige Råd

Vestergade 8, 1.

1456 København K

Tlf: 33 11 44 88

Fax: 33 11 95 88

E-mail interchurch@post3.tele.dk

Redaktion:

Britta Schall Holberg

Verner Bruhn

Niels Thure Krarup

Knud Sørensen

Ane Hjerrild (ansvarshavende)

Klaus Meisner

Tryk:

Rosendahls Bogtrykkeri A/S, Esbjerg

1. oplag: 2.000

ISSN: 0906-5946

ISBN: 87-87073-15-3

Indhold

Forord

af Det mellemkirkelige Råds formand, Britta Schall Holberg, 4

Interview med delegater i

Det lutherske Verdensforbunds generalforsamling,

v/ Søren P. Sørensen, 6

Interview med delegater i Konferencen for

Europæiske Kirkers generalforsamling,

v/Søren P. Sørensen, 15

Uddrag af forberedelsesmateriale,

Det lutherske Verdensforbund, 23

Uddrag af forberedelsesmateriale,

Konferencen for Europæiske Kirker, 26

Guld

af Bodil Sølling, 29

Kirker og politik i det nye Europa – nogle overvejelser

af Karsten Fledelius, 40

Partnerskab i mission,

af Mogens S. Mogensén, 47

Tanker i anledning af en studietur til Schweiz,

af Inge Lise Langkjer, 57

Indtryk fra Det mellemkirkelige Råds

delegationsbesøg i Schweiz

af Morten Jødal, 61

Det mellemkirkelige Råd i 1996

af sekretariatschef Ane Hjerrild, 66

Regnskab 1996

v/kasserer Johannes Andersen, 81

Forord

*Britta Schall Holberg,
formand for Det mellemkirkelige Råd.*

“For mig er økumenisk arbejde ikke så meget store konferencer med tonsvis af papir og resolutioner, som hurtigt glemmes. Det er (...) et fællesskab med mennesker...”

Citatet er hentet fra Inge Lise Langkjer's artikel i Det mellemkirkelige Råds årbog for 1996.

Inge Lise Langkjer skriver videre: “Jeg må tilstå, at Kirkernes Verdensråd som organisation virkede meget fjern. Derimod har fællesskabet om arbejdet, gudstjenesterne, bibelstudierne, vandreturene og besøgene i de lokale menigheder efterladt et indtryk for livet.”

Inge Lise Langkjer er en af de to bidragydere, der skriver om deres studietur til de kirkelige organisationer, Kirkernes Verdensråd, Konferencen for Europæiske Kirkers og Det lutherske Verdensforbunds hovedkvarterer i Genève, men også til lokale menigheder i Schweiz.

Til gengæld skriver Bodil Sølling, der var den første kvinde i LVFs eksekutivkomite, om sine oplevelser i LVF, så det stærkt fornemmes, at glæden ved oplevelserne også er båret af mennesker – og oplevet af et menneske.

Det kan imidlertid ikke skjules, at netop spørgsmålet om de kirkelige organisationers rolle i en verden, hvor kirkerne, også de mindre, i højere grad giver udtryk for, som Niels Thomsen siger i interviewet forud

for LVFs generalforsamling i Hong Kong, at "LVF har ikke noget at gøre i Møgeltønder".

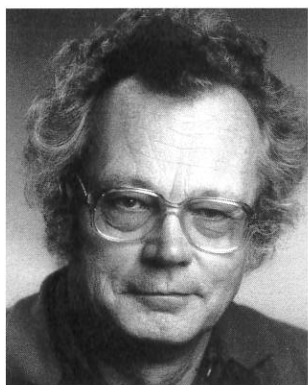
Hvad er da de internationale kirkelige organisationers rolle i en forandret verden? Det er bl.a. en af de ting, man skal drøfte på de kommende generalforsamlinger. En af de ting, missionsselskaberne kunne foreslå var bl.a., at man gik i et tættere samarbejde med dem. Også for missionsselskaberne giver tiden nemlig anledning til overvejelser: "Missionsselskabernes udgangspunkt var den territoriale skelnen mellem den kristne verden og den ikke-kristne verden. En territorial opdeling i en kristen og en ikke kristen verden holder ikke længere (...) Nøgleordet er gensidighed," skriver Mogens S. Mogensen bl.a. i sin artikel.

Karsten Fledelius skriver om vort paradoksproblem ved afslutningen af det 20. århundrede: "Der er blevet en større forståelse også herhjemme for de åndelige rødder, som ses nært sammenknyttede med de historiske, kulturelle og nationale. Det har gjort den religiøse samtale til noget naturligt, hvor den tidligere var forvist til lukkede kredse. Men det har også haft sin pris: Tolerancen over for anderledes troende er blevet mindre...," påpeger Fledelius bl.a. i sin artikel om overvejelser om det ny Europa.

Hvilken rolle kan det enkelte menneske, menighederne, missionsselskaberne og de kirkelige organisationer spille i en verden i forandring. Det handler de internationale kirkelige organisationers generalforsamlinger om. Både Det lutherske Verdensforbund og Konferencen for Europæiske Kirker holder generalforsamling i 1997. Vi har derfor valgt at lade denne årbog afspejle den del af det mellemkirkelige arbejde, der har med de internationale, kirkelige organisationer og de kommende generalforsamlinger at gøre.

Det mellemkirkelige Råd håber, at årbogens artikler kan være til inspiration til en videre drøftelse over dette emne.

Dialog mellem lutheranere under fremmede himmelstrøg

Niels Thomsen, rektor for Præstehøjskolen

*Bine Katrine Bryndorf, docent,
Det kgl. Danske Musikkonservatorium.*

Søren P. Sørensen, journalist

LVF's fornemste opgave er at være samtaleforum for verdens lutheranere og den har pligt til at påberåbe brud på menneskerettigheder. Det er to af de danske delegater i Det lutherske Verdensforbunds generalforsamling i Hong Kong enige om.

Det er med en blanding af glæde, spænding og skepsis, at rektor Niels Thomsen og docent Bine Katrine Bryndorf ser frem til at deltage i LVF's generalforsamling i Hong Kong i juli måned.

De er udpegede som medlemmer af den i alt 11 personer store danske delegation ved LVF's generalforsamling.

De glæder sig begge til dialogen og samtalen med andre lutheranere, som lever under meget forskellige forhold i verden.

De er spændt på, hvilken betydning det får, at LVF's generalforsamling holdes en uge efter, at Kina overtager den britiske kronkoloni Hong Kong.

Vi satte de to delegater stævne til et dobbeltinterview i Det mellemkirkelige Råds sekretariat i Vestergade i København for at høre om deres forventninger til generalforsamlingen i 50 året for LVF's oprettelse. Men interviewet kom også til at handle om menneskerettigheder, om faren for at tale regimerne efter munden, om LVF's rolle som samtaleforum eller som unionskirke, og om, hvad en luthersk verdensorganisation har at sige menige folkekirkemedlemmer i Danmark.

De to delegater deltager med vidt forskellig baggrund.

Bine Katrine Bryndorf (27 år) er docent på Musikkonservatoriet i orgelspil. Hun er medlem af Vartov Valgmenighed, hvor hun er organist. Hun boede i syv år i Wien, hvor hun uddannede sig til organist og samme sted var organist ved en anglikansk kirke. Hun deltager i generalforsamlingen som ungdomsdelegat.

– Jeg har ikke før været i berøring med LVF. Min erfaring med internationalt kirkemiljø knytter sig til årene i Wien, hvor jeg boede i syv år, mens jeg uddannede mig som organist. Der lærte jeg for alvor, hvad det vil sige at være lutheraner, oven i købet som medlem af en lille minoritet, fortæller Bine Katrine Bryndorf.

Rektor Niels Thomsen (58 år) er teolog. Han var frimenighedspræst i Ryslinge fra 1969 til 1985 og har været rektor for Præstehøjskolen i Løgumkloster siden 1985, og fra 1992 ulønnet hjælpepræst i Møgel-tønder.

I sine unge år var han på studieophold i Rom og i Paris. Han har i forbindelse med studieprojekter på Præstehøjskolen været på mange rejser til bl.a. Rom, Hong Kong og England. I perioden før murens fald

besøgte han ofte kirker i Østtyskland og fik en nær kontakt til den kirkelige oppositionsbewægelse.

– Jeg har fra min tidlige ungdom været meget optaget af forholdet til andre kirker. Jeg har lært, at samvær med andre kirker medfører kritiske spørgsmål til ens egen kirke og uddyber forståelsen af ens egen kirkes identitet. Det er som at kigge ind gennem egne vinduer. Derfor glæder jeg mig meget til at mødes med lutheranere fra hele verden, siger han.

I dialog med tradition og nutid

Hvilke forventninger har I til mødet?

Bine Katrine Bryndorf (BB): Jeg har aldrig før deltaget i et sådant stort møde. Hvad kan man overhovedet finde ud af, når så mange mennesker er sammen. Kristendom er at tro. Hvordan kan man formulere det på store møder? Så er jeg naturligvis også spændt på, hvordan det vil påvirke det hele, at generalforsamlingen holdes en uge efter, at Hong Kong er blevet overtaget af Kina. For det vil forhåbentlig betyde noget positivt for kirken, at vi er der. Hvad kan vi gøre for at hjælpe den. Kirken har jo ikke de bedste vilkår. Jeg har mange spørgsmål. Jeg er spændt, men jeg er også lidt skeptisk.

Niels Thomsen (NT): Jeg er optaget af, hvordan vi på et sådant møde kan formulere kristendom ind i en nutidig situation, i en kontekst, hvor vi er sammen med andre, der har en tilsvarende teologisk baggrund som vores. Hvordan kan man formulere det nutidigt, og hvordan kan vi formulere det i dialog både med traditionen og med nutiden.

Jeg glæder mig i høj grad til at opleve dette møde i Hong Kong, fordi man der har denne ekstreme modernitet. Vi kommer med vores folkekirkelige bredde-forudsætninger til et sted, hvor den lutherske kirke er en forsvindende minoritet. Jeg forventer, at dette møde i sig selv vil være en inspiration til at få moderniteten og sekulariseringen sat ind som et spørgsmål til os selv.

BB: Jeg er enig i, at det vigtigste er mødet med andre lutheranere. Jeg er skeptisk over for resolutioner, fordi der er så få resolutioner, der nogensinde føres ud i virkeligheden. Resolutioner kan ikke umiddelbart gøre noget for ens liv og for ens tro. Det spændende er for mig det menneskelige.

NT: – Heller ikke jeg har en forventning om, at resolutioner og programerklæringer får nogen stor betydning. Min forventning er, at vi kan nå til en erkendelse i samspillet med andre, der spørger elementært, på samme måde som vi spørger elementært. Og at vi kan formidle denne erkendelse tilbage til, hvor vi kommer fra. Det er i samværet og i problemfællesskabet, at tingene sker.

Solidaritet med den lokale kirke

Begge delegater er meget opmærksomme på, at LVFs generalforsamling placeres i Hong Kong en uge efter, at området overgår fra britisk mandatsstyre til kinesisk herredømme.

Det sætter fokus på brud på menneskerettigheder og på kirkens fremtidige muligheder i Hong Kong.

Niels Thomsen siger, at han i den politiske udvikling i Hong Kong ser en stor fare for, at menneskerettigheder bliver undertrykt, og at de demokratiske spilleregler i det politiske liv bliver sat ud af kraft. Risikoen for, at den udvikling bliver fulgt op af krav om kirkens tilpasning, er enormt stor.

NT: Jeg ved ikke, hvilken rolle Kinas overtagelse af Hong Kong kommer til at spille på selve konferencen. Det er horisonten og konteksten omkring den, som er én af grundene til, at jeg personligt glæder mig. Jeg har planlagt at tage en uge til Beijing i forlængelse af turen. For det nybrud og den situation omkring menneskerettigheder er afgørende spændende. Da er jeg spændt på, om der er mulighed for at sige noget, og om konferencen tør sige noget i den situation.

Jeg ved, at der er en forventning om, at konferencen vil virke som en solidaritet i en kritisk situation. Den solidaritet vil det være væsentligt at finde veje til at give udtryk for.

BB: Ungdomskonferencen (ungdomsdelegaternes møde i Bangkok forud for LVFs generalforsamling, red.) håber, at generalforsamlingen vil sige noget. At den vil udtrykke solidaritet og støtte til kirken på stedet. Hvordan man så bringer det til udtryk uden at skade dem, det må man så finde ud af. De skal jo leve i det system, som de er i.

NT: Det er naturligvis rigtigt, at man skal tage hensyn til ikke at bringe den lokale kirke i vanskeligheder. Men i det omfang, hvor de selv beder om at få sat fokus på deres situation, og i det omfang, hvor de selv er villige til at tage den risiko, som det vil medføre, da er det ikke

vores opgave formynderisk at forklare, at vi skal holde os tilbage af hensyn til dem.

Der er stærke og markante personligheder blandt kinesere i Hong Kong, som beder om, at LVFs generalforsamling taler højt om brud på menneskerettigheder i Kina. De mener, at man er nødt til netop nu at sætte fuldt fokus på emnet, hvis kirken skal fastholde en humanitet og sandfærdighed.

Den linje skal vi ikke svække ved at tie, fordi vi tror, at vi derved kan spare den lokale kirke for nogen vanskeligheder med det kinesiske styre.

LVFs generalforsamlinger er før blevet kritiseret for at tale regimerne efter munden, f.eks. i Budapest i 1984.

NT: Generalforsamlingen i Budapest gav en uanstændig behandling af oppositionsbevægelserne i øst. Disse følte, at generalforsamlingen talte regimerne efter munden og svigtede dem, som havde brug for støtte. Jeg håber, at man har lært af disse erfaringer. Men jeg frygter, at man er lige så følgagtig i Hong Kong, som man var i Budapest. Jeg er meget opmærksom på, at folk, der har brug for støtte, skal have den.

Kxok Nai Wang, en fremtrædende luthersk kristen i Hong Kong, formulerede i forbindelse med en drøftelse af massakren på Den Himmelske Freds Plads meget stærkt kravet om menneskerettigheder. Da så nogle danskere i den sammenhæng begyndte at tale om, hvorvidt man kunne bedømme menneskerettigheder på samme måde i Kina, som vi gjorde i vores vestlige tradition, blev han skarp og svarede, at han fandt, at det var en ejendommelig opfattelse, at menneskerettigheder var noget, der skulle være forbeholdt vesteuropæere.

Vidner

Generalforsamlingens tema er "In Christ – called to Witness". I Kristus kaldet til at vidne. Hvad forventer I jer af dette tema?

BB: Jeg er ungdomsdelegat, hvilket betyder, at alle vi, som er under 30 år, samles til et formøde i Bangkok. Her skal vi samtale om ungdomsarbejde og særligt om unges situation, hvordan det er at være ung og have lov til at tale og at vidne.

Et af de vigtige spørgsmål er, hvordan man i en verden, der bliver stadig mere sekulariseret, kan vidne om at være kristen. I Danmark er vi

jo meget tys med, hvordan man kan være kristen, mens man i andre lande taler meget åbent om det at tro og om at gå i kirke. Jeg forventer mig meget af denne samtale, og af at fejre gudstjeneste sammen og være sammen. Men hvad det konkret bliver til, det vil vise sig.

NT: Oprigtig talt synes jeg ikke, at temaet i sig selv siger så meget, skønt det nok kan være velegnet til at få konkretiseret, hvordan man er kristen i nutidig sammenhæng. Men det må være konferencens opgave at finde ud af, hvad der egentlig ligger i det tema, og det må være vores samtaler, der afklarer, hvor det fører hen.

Mere internt kirkeligt er det vigtigt for mig at fastholde, på hvilken måde man kan leve åbent med sit tilhørsforhold til kirke og kristendom og være til stede som kristen i verden. Men jeg ønsker ikke at fremme en udvikling, der går retning af at skabe et effektivt kirkeapparat, der kan matche f.eks. den romersk-katolske kirke eller andre.

Ikke nogen overkirke

Hvad skal LVF da?

NT: Mit indtryk er, at der i LVF er to linjer. Én linje ønsker en tættere integrering, så de lutherske kirker er én kirke og med lokalafdelinger verden over. En anden linje ser LVF som et samtaleforum.

Jeg er interesseret i et samtale- og inspirationsforum, der kan uddybe forståelsen af os selv, af den samtidige virkelighed, som vi står i, og af de samtalsituationer, som vi har over for ikke-lutherske kirker.

Jeg er aldeles uinteressert i nogen form for overstrukturer og slet ikke udrustet med myndighed.

Det har den danske kirke så heller ikke strukturel mulighed for at give sig ind under. Men jeg finder det både farligt og uønskeligt at gå i den retning.

BB: De lutherske kirker er vel også så forskellige, at det nærmest er en utopi at forestille sig en unionskirke. Ligesom jeg også tror, at det er en utopi at forene alle kristne kirker under én kirke. Det er ikke muligt med den forskellighed og den mangfoldighed, som eksisterer. Jeg er mest optaget af, hvad LVF betyder kirkeligt og menneskeligt. På mødet i Hong Kong forventer jeg mig mest af mødet på tværs af kulturer, folkeslag og sprog, men med den ene fælles baggrund, at vi alle er lutheranere

Hvem repræsenterer I som delegater på generalforsamlingen?

NT: Jeg forstår det således, at man har ønsket at have en delegation, der ikke kun er sammensat af folk, der hører hjemme i et snævert økumenisk miljø, men at have en bred repræsentation fra dansk kirkeliv. Og jeg regner mig for at høre hjemme i bred dansk kirkesammenhæng, med særlig baggrund i det grundtvigske.

BB: Jeg kan repræsentere dem, som jeg er indstillet af på det kirkemusikalske område inden for folkekirken. Mere kan jeg ikke. Det er mig, som bliver sendt. Jeg møder andre fra andre kulturer. De møder mig.

NT: Styrken i delegationens sammensætning er, at det ikke forudsættes, at vi skal være enige. Men at vi går med ind i spillet på LVFs generalforsamling og spiller på egne betingelser og derved spiller sådan, som dansk kirke i det hele taget spiller.

Og som det er svært at forklare for udlændinge?

Ja, men ikke helt så svært som man gør det til. For folk fra andre kirker kan jo heller ikke udtale sig på kirkens vegne. Også for dem drejer det sig om at være med i spillet, og bringe det bedste af det med hjem, og få det i spil hjemme. Men hvad en tysk delegation siger, det forpligter jo ikke menigheden derhjemme.

Grundlæggende kan ingen i evangelisk-lutherske kirker udtale sig på kirkens vegne. For der står man stillet over for Gud som enkeltmenneske, og der er ingen mellemmand mellem menneske og Gud.

Hvilken betydning har LVFs generalforsamling for menige folkekirkemedlemmer?

NT: Kun i det omfang, at det, som sker i LVF-sammenhæng i Hong Kong, kan bevise i sig selv at være relevant. At der bliver sagt noget eller tænkt noget, som vi kan tage med hjem og omsætte til inspiration herhjemme.

Feks.?

Om at vide, hvordan det er at være kristen i en ikke-kristen verden. Det kunne give os inspiration til at tænke over, hvordan vi som kristne

bærer os ad, når kristendommen i mindre og mindre grad er den naturlige forudsætning. I Hamborg er det kun 40 procent af befolkningen, der er medlem af en kirke overhovedet. Vi kan finde tilsvarende eksempler i større byer herhjemme. Hvordan lever vi som kristne og kirke i den sammenhæng. Man kan lære noget af andre, der har det som minoritetsproblem.

BB: Jeg har svært ved at se, hvordan min deltagelse i generalforsamlingen kan komme andre til gavn. Det er mig, der er sendt, og det er mig, der møder andre, og som møder mig. Så enkelt er det.

Men jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg forventer mig meget af det kirkemusikalske og af, hvordan man i Hong Kong fejrer gudstjeneste. Det er en helt anden kultur og en helt anden tradition.

LVF-søndag

I planlægningen af LVFs 50 års jubilæum i august indgår et forslag om at fejre LVF-gudstjenester i medlemskirkerne. Er det en god idé?

NT: Det ligger fuldstændig uden for den måde, jeg forstår vores opgave og vores forhold til LVF. Den er ikke og skal ikke være en daglig virkelighed i dansk kirkeliv. Det er noget, der er nyttigt at bruge som en struktur til inspiration og samtale. Men LVF har ikke noget at gøre i Møgeltønder.

BB: Jeg ved ikke, hvordan man kunne fejre LVF ved en højmesse. Jeg kan jo ikke lægge et LVF-tema ned i højmassen. Jeg kan ikke spille et særligt LVF-postludium. Måske kunne man indkalde menigheden til et LVF-møde. Men vedkommer LVF den lokale menighed?

Fornylig blev jeg bedt om at markere noget nordisk i gudstjenesten. Jeg valgte at spille et dansk stykke til præludium. Men højmassen er, som den er. Præsten skal ikke prædike over LVF, men han skal prædike over evangeliet.

NT: Den største opgave er at henvise til evangeliet, ikke at henvise til sig selv. Det er jo ikke på den måde, at man er luthersk, at man fejrer jubilæum for Luther og for LVF. Opgaven er at spørge, hvad evangeliet er. Hvis LVF kan give os saglig inspiration til at spørge til bunds i de sammenhænge, så er det væsentligt.

LVBs tre hovedopgaver er katastrofehjælp, mission og studiefællesskab. Hvilken er vigtigst?

NT: Alle tre ting er udmærkede. Vores kirker er rige. Derfor er der grund til at formidle hjælp til de kirker, der ikke er rige. Også det fælles studiearbejde er væsentligt. Man skal holde sig til disse tre opgaver.

BB: Katastrofehjælp er glimrende. Den er en vigtig del af LVBs arbejde. Og så er det vigtigt, at LVF er samtaleforum, så vi tvinges til at tale med hinanden på trods af sociale, kulturelle og geografiske forskelle. Så vi kommer hjem med åbne øjne og øren. Jeg tror ikke, at man kommer langt med ambitioner om mere.

Af Søren P. Sørensen

Kirkerne er en del af Europas sikkerhedsopbygning

Tove Bjørn Jensen, stud theol.

Karsten Fledelius, universitetslektor

Søren P. Sørensen, journalist

Risiko for religiøs polarisering i Europa er større end nogensinde. Derfor er der behov for samtaler i Konferencen for Europæiske Kirker, siger delegater forud for økumenisk møde i den østrigske by Graz.

“Forsoning – Guds gave og kilde til nyt liv” er temaet for det andet europæiske økumeniske møde, som Konferencen for Europæiske Kirker (KEK) holder i Graz i Østrig fra 23. til 29. juni. Delegater fra kirker af alle konfessioner og fra alle lande i Europa mødes for at drøfte forsoning.

Lektor Karsten Fledelius siger, at temaet om forsoning er meget væsentligt, når man ser på, hvad der er sket i Europa de senere år.

– Vi står i et Europa, hvor risikoen for religiøs polarisering er større end nogensinde, fordi religioner er kommet til at spille en meget større rolle i det moderne Europa. Behovet for samtaler kirkerne imellem er øget. KEK står i dag over for nye krav og udfordringer, siger Karsten Fledelius.

KEK blev stiftet i 1959 på Nyborg Strand og blev i de første år kaldt Nyborg Møderne. Europa var på den tid et splittet kontinent, og kirkefolk i Øst- og Vesteuropa så det som en væsentlig opgave at fremme international forståelse og mellemkirkelige forbindelser.

Efter Murens fald er nye mure i form af økonomisk ulighed dukket op og danner skel imellem og i kirker. Hvad skal KEK i denne nye situation?

Stud. theol. Tove Bjørn Jensen, Århus, siger:

– KEK er vigtig, fordi den virker på det europæiske plan og kan gå tættere på den europæiske virkelighed end f.eks. Kirkernes Verdensråd. Europa er i en situation, hvor det er vanskeligt at se, hvor det bevæger sig hen. Da vil det være godt, om kirkerne har noget at sige og kan blive enige om at sige noget i fællesskab, siger hun.

Tove Bjørn Jensen (27 år) deltager i KEKs møde i Østrig som medlem af den danske delegation på fem medlemmer. Hun har læst teologi siden 1990, er knyttet til Økumenisk Center i Århus og er næstformand i Kirketjenesten.

Delegat er også lektor i film- og medievidenskab ved Københavns Universitet, Karsten Fledelius (57 år). Han er formand for Det mellemkirkelige Stiftsudvalg i København og tilknyttet Center for Konfliktløsning.

Vi satte de to delegater sammen til et dobbeltinterview for at høre om deres forventninger til mødet.

Flere opgaver – færre penge

Karsten Fledelius (KF): Der holdes jo i realiteten to møder. Hovedmødet er det økumeniske, hvor alle kirker, også katolikkerne, forsøger at være sammen for første gang siden mødet i Basel i 1989. Her skal temaet om forsoning drøftes, og det forventer jeg mig mest af. Det andet møde er generalforsamlingen, hvor vi skal tage stilling til KEKs fremtidige organisatoriske struktur og valgene til centralkomiteen.

– Kravene til KEK er øget. Opgaverne er blevet større og midlerne er blevet mindre. Kirkerne i Østeuropa er i dag økonomisk ringere stillede end under det kommunistiske styre. De er fattige og har ikke råd til at betale store medlemsbidrag til KEK. Det kan betyde, at KEK må indskrænke.

Problemet er blot, at KEKs styrke afhænger af, at der er en stab, der kan fungere. Derfor er der kun to veje at gå. Enten at de rigere kirker betaler mere i bidrag til KEK, eller at man lægger flere af KEKs funktioner ud til medlemskirkerne. Eksempelvis til grupper af medlemskirker. Jeg mener, at det vil være en fordel at prøve den sidste mulighed. F.eks. kunne Nordisk Økumenisk Råd løse en række opgaver for KEK. Men der er grænser for, hvor langt man kan skære KEK ned, når man skal have en generalsekretær og en central stab. Jeg tror, det er nødvendigt, at de kirker, der kan, øger tilskuddene til KEK. Det skal nok være en kombination af disse to ting.

Én af KEKs opgaver kunne være at styrke funktionen som koordinator af forskellige tiltag i medlemskirkerne, f.eks. på studieområdet. Gør KEK nok ud af det?

KF: Nej, men egentlig er der ikke noget af det, som KEK foretager sig i øjeblikket, som den gør nok ud af, og det skyldes mest, at opgaverne er store, og at ressourcerne er små. Men det, som gøres, er meget væsentligt, og det er en bedrift, at man i februar 1996 kunne afholde teologiske samtaler mellem den katolske og den serbisk-ortodokse kirke i Beograd.

Om sine forventninger til mødet siger Tove Bjørn Jensen (TBJ): Jeg forventer at komme tættere på KEK, så jeg kan blive klogere på, hvad den laver. Dernæst ser jeg det som en stor opgave at fortælle om det, når jeg kommer hjem. For KEK risikerer let at blive noget, der foregår i de højere økumeniske luftlag, uden at trænge igennem til medlemmerne af kirkerne i Danmark. Desuden er jeg spændt på, hvor

konkret mødet bliver. Et tema om forsoning kan nemt blive noget abstrakt, hvor vi sidder og bekræfter hinanden i alt det gode, som gøres andre steder, mens vi tier om vores små krige derhjemme i baghaven.

Hvad skal KEK bruges til?

– TBJ: Ligesom Kirkernes Verdensråd er KEK vigtig, fordi dens eksistens har noget at gøre med forsoning og samtale. Jeg er økumenisk indstillet, for jeg mener, at det er en anfægtelse, at der findes forskellige kirker. Men når de nu findes, så må man finde ud af at tale sammen.

Kirkerne spiller en politisk rolle

KF: Herhjemme er der ikke ligefrem tradition for, at kirken blander sig i den politiske proces. Men kirkerne spiller en politisk rolle. Tag blot Den serbisk-ortodokse kirke, der går ind og støtter de bosniske serbere mod Milosevic og arbejder sammen med oppositionen.

KEK har spillet en vigtig rolle i den sammenhæng, for det er faktisk lykkedes at fastholde kirkesamfund i det tidligere Jugoslavien i en dialog. Det er meget vigtigt, at broerne ikke brydes af. At man trods uenighed fastholder samtalen, og at der opbygges tillidsforhold mellem personer. Derfor har man set, at kirkerne ikke er kommet til at spille en central rolle i opbygningen af nationalisme. Den serbisk ortodokse kirke har ønsket at forblive inden for rammerne af KEK og har taget det fornødne hensyn for ikke at sætte sammenholdet med de øvrige medlemskirker over styr.

Som deltager i kirkeligt diplomati skal man gøre sig klart, at jo længere man kommer østpå i Europa, jo tættere hænger politik og religion sammen. Der er nære forbindelser mellem de kirkelige og politiske ledere.

KEK er også engageret i politiske spørgsmål som arbejdsløshed, polarisering og fattigdom i Europa. Har kirkerne et fælles svar på den aktuelle politik i EU?

KF: Det er snarere KEKs opgave sagligt og velbegrundet at informere om f.eks. den sikkerhedsmæssige risiko vedrørende den fortsatte fattigdomsudvikling i Europa. Vi kan pege på, hvad kirkerne agter at gøre, og vi kan opfordre det politiske system i Europa til at overveje

initiativer, som ligger i forlængelse af, eller som kan være et supplement til initiativer fra kirkens side. Jeg mener ikke, at kirkerne skal gå ind og lave lobbyisme over for f.eks. EU-Kommissionen. Hovedsagen er, at kirkerne placerer sig som en synlig ressource i den sikkerhedspolitiske opbygning i Europa. Der er visse forhandlinger og visse typer af kontakter, som løber lettere ad kirkelige kanaler end ad de politiske. Der er døre, som åbner sig for kirkens folk, som ikke er åbne for politikere. Derfor er kirkerne en del af Europas sikkerhedsopbygning.

TBJ: Jeg er enig med Karsten i, at det vigtigste er informationen, og at kirkerne gør politikerne opmærksomme på problemer i østlandene. Men kirkerne skal ikke beskæftige sig med lobbyisme.

Dertil kommer, at i jo større sammenhæng, du optræder, jo vanskeligere er det at være konkret. Jeg kan godt drømme om, at kirken udtaler sig noget mere, fordi vi har en etik, en højere lov, som gør, at vi sommetider bør sige noget om begået uretfærdighed. Men herhjemme kommer man ofte galt af sted, hvis man udtaler sig som kirke. Så kommer det mere til at handle om, hvorfor man udtaler sig, end hvad man udtaler sig om.

Økumeni

Hvilken rolle spiller økumeniske relationer kirkerne imellem?

KF: Jeg har det udmærket med, at der er flere forskellige kirker, så længe de ikke bekriger hinanden. Jeg opfatter kirken som én universiel kirke. Denne kirke har mange boliger. De er indrettet efter de forskellige kulturer. Forskellene er gennemgående ikke særligt store. Jeg er ikke nogen stor ven af blandingsliturgier. Jeg vil hellere have den rene vare. Det er vidunderligt at være til gudstjeneste andre steder og følge en anden ritus. Vores forskellighed har jo netop betydet, at kristendommen har kunnet sprede sig over en stor del af verden. For at være en folkelig religion må den tilpasse sig de forskellige kulturer.

Jeg anser økumeniske kontakter for at være meget væsentlige, af den enkle grund, at man bliver mere bevidst om sin egen tro i det øjeblik, hvor man møder en anden tro. Man kan se, at muslimernes tilstedeværelse i Danmark har øget danskernes interesse for kristendom. Muslimerne var som sendt af Helligånden for at gøre os mere bevidste over for vores kulturelle arv.

De tre store kirkesamfund, katolikkerne, de ortodokse og protestanter-

ne har hver deres styrke og deres svagheder. Sammen kan vi støtte og inspirere hinanden.

TBJ: Jeg kan godt følge dig meget langt, dog mener jeg ikke, at konfessioner nødvendigvis er kulturelt bundet. Vi har jo f.eks. i Danmark også været katolikker engang. Jeg anser økumeni for at være vigtigt, for det handler også om at give afkald på at have hele sandheden. Det er for mig et vigtigt element i økumeni. Så kan vi bagefter tale om, hvad vi kan blive enige om. Jeg tror, at vi i Danmark har svært ved at se de store sammenhænge, fordi vi hverken har katolikker eller ortodokse inde på livet. Det katolske bliver let noget, som foregår i Rom, og det ortodokse bliver noget fjernt og eksotisk. Risikoen for, at vi forbliver i nogle fastlåste forestillinger og fordomme er stor. Derfor er det vigtigt, at menigheder besøger hinanden på tværs af konfessionelle og geografiske skel.

Voldsmænd og ofre

Hvad forventer I, at der kommer ud af drøftelserne om forsoning?

KF: Det er vigtigt, at man samles om et fælles tema og mål. Forsoning er både teologisk og politisk et så væsentligt begreb, at det er vigtigt at diskutere det. Det behøver overhovedet ikke at være abstrakt. For man kan gå ud fra konkrete sager. Hvad gør man i de enkelte områder? Hvordan løser man lokale problemer i f.eks. Rwanda? Hvordan griber kirkerne denne konflikt an?

TBJ: Det er rigtigt, at Rwanda eller krigen i det tidligere Jugoslavien er oplagte eksempler, når vi taler om forsoning. Samtidig kunne jeg dog godt ønske mig, at man på dansk grund også turde diskutere forsoning på nogle områder, der berører os direkte, hvor det er os eller vore nærmeste, der har lidt overlast, og ikke nogen i et fjernt land. Man kunne f.eks. tale om forsoning i forhold til voldsmænd. I Danmark er vi meget optaget af hårdere straffe til kriminelle, og vi jager rockere. Vi er skræmte af den meningsløse vold, og alligevel kan vi ikke finde på at foreslå andet end forlængelse af fængselsstraffe, skønt vi godt ved, at det ikke virker. Hvordan forholder vi os til forsoning til voldsmænd? Det vil måske være mere relevant for os at drøfte.

Et problem med forståelsen

Hvilken rolle spiller KEK for menige folkekirkemedlemmer?

KF: Betydningen ligger i mødet med kristne af andre afskygninger. Noget af det mest værdifulde i mellemkirkeligt arbejde er kontakten mellem menighederne. Vi har brug for dette større fællesskab, ellers risikerer vi at blive isolerede, og det udvikler sig let til indsnævrehed og sektarisme. Jeg ønsker ikke en enhedskirke, men jeg betragter de forskellige kristne kirkesamfund som en stormenighed.

TBJ: Jeg tror ikke, at KEK spiller nogen stor rolle for menige folkekirkemedlemmer, for mange menige folkekirkemedlemmer aner ikke, hvad KEK er.

KF: Du peger på en alvorlig mangel. Derfor er der lavet en brochure om KEK, som vi har sendt ud til menighedsrådene i Københavns Stift. Både om KEK, Det lutherske Verdensforbund og Kirkernes Verdensråd. Den manglende viden kan kun løses ved at forbedre kommunikationen. Men jeg tror, at vi i forhold til mellemkirkeligt arbejde har et forståelsesproblem på samme måde som til EU. De, som går ind for EU, er så overbeviste, at de kan have svært ved at argumentere for det. Og de, der ikke vil integreres i EU, er afvisende ofte uden at have så forfærdelig megen substans i argumenterne. Jeg er enig i, at det på mellemkirkeligt plan er vigtigt, at økumeniske organisationer kommunikerer deres virkelighed ud til folk, og at folk i disse organisationer kommer ud og fortæller om arbejdet.

TBJ: I debatten om Fælleserklæringen om Retfærdiggørelseslæren har det vist sig, at mange menighedsrådsmedlemmer er uforberedte på en sådan debat. De aner ikke, hvad de skal stille op. Men hvis man ikke forbereder sig og sætter sig ind i tingene, sker der jo let det, at man fastholdes i sine fordomme, og tror, at den måde, vi er kirke på, er den eneste rigtige. Og de, som gør det anderledes, er galt afmarcheret.

Bør menighedsrådene gøre mere for at øge kendskabet til det mellemkirkelige?

KF: Det er klart. KEK kan ikke overkomme det. Dens styrke ligger jo netop i sine medlemskirker.

TBJ: Det er ikke alene menighedsrådene. De, som er engageret i det mellemkirkelige, har også et ansvar. Måske er det et problem, at de, som kalder sig økumenikere, har så travlt med at engagere sig i den økumeniske bevægelse, at de glemmer deres lokale sammenhæng. Måske skulle de i stedet for blive medlem af et menighedsråd.

KF: Problemet er netop, at jo mere økumenisk du bliver, jo mere risikerer du at blive fremmedgjort over for din egen kirke. Det er et af de helt store problemer. Jeg tror, at det har været med til at bringe økumeni i miskredit hos visse kredse i den danske folkekirke. Det er utrolig vigtigt at have det folkelige element med.

Som medlemmer af en flertalskirke i et rigt land er besøg i andre landes menigheder utroligt vigtige. Det er sundt at opleve, hvad det vil sige at være menighed under helt andre vilkår. Så bliver man måske klar over, at det ikke er en selvfølge at have salmebøger, materiale til konfirmanderne og teologisk uddannede præster. I et sådant møde lærer man, hvad fællesskab er, og hvordan man kan styrke hinanden på trods af store forskelle.

Af Søren P. Sørensen

Uddrag fra forberedelsesmaterialet til Det lutherske Verdensforbunds generalforsamling i Hong Kong, 8.- 16. juli 1997 under temaet

- I Kristus – kaldet til at vidne.

Konfession – økumeni – lokal sammenhæng

Alle generalforsamlinger har søgt at styrke den lutherske enhed og forpligtelsen til mission og økumeni, såvel som den teologiske og praktiske respons på de udfordringer, der er i verden. Vægten har ligget forskelligt i generalforsamlingerne, fordi den lokale situation på det sted, hvor den enkelte generalforsamling har været afholdt, har spillet en rolle. LVFs niende generalforsamling vil gøre det samme og understrege vor konfessionelle arv såvel som vor økumeniske forpligtelse og den lokale sammenhæng.

Allerede ved den første generalforsamling i Lund (1947) kunne lutheranerne udtale:

“Vi ønsker at vandre sammen i fred og med et koordineret mål med kristne kirker uanset deres navn. Men samtidig er vi fast og vedholdende besluttede på at sætte os grundigt ind i den lutherske reformations arv og at holde fast ved den. På den måde vil vi arbejde med vor tro.”

Siden da er der sket en vækst i økumenisk enighed, så at vi i dag utvetydigt kan sige, at der ikke er nogen modsætning mellem at være tro mod bekendelsen og økumenisk, for at være luthersk er at være økumenisk.

Den økumeniske bevægelse i dette århundrede har været kendetegnet ved mange forventninger til kirkesamfundenes og de konfessionelle familiers rolle. I modsætning til manges forventninger er de ikke gradvis visnet bort. Skønt spørgsmålet om, hvordan de kristne verdensforbund skal integreres i den økumeniske bevægelse, ikke altid er blevet løst tilfredsstillende, så har de altid været anerkendt som livsvigtige medspillere på den økumeniske scene. Nogle af de mest lovende resultater på dette område er vokset ud af samarbejdet og aftalerne mellem forskellige kirkesamfund.

Ved denne generalforsamling håber vi på, planlægger efter og arbejder og beder for et gennembrud i forholdet til den romersk katolske kirke.

I næsten 30 år har der været ført samtaler på højt plan mellem de lutherske kirker og den romersk katolske kirke. Der er opnået enighed på en række vigtige punkter, endog på det område, som er så centralt for luthersk lære: retfærdiggørelse ved nåde gennem tro.

Det spørgsmål, som står tilbage at besvare, er, hvorvidt de to parter vil have tro og mod nok til at nå til enighed og ophæve de gensidige forbandelser, som stammer fra reformationstiden.

Nogle betragter måske dette som blot en øvelse i historie, som kun har betydning for professionelle teologer og historikere. I virkeligheden skal det ses som et afgørende skridt henimod et tættere fællesskab mellem de to kirker. Gensidige erklæringer m.h.t. læren om retfærdiggørelse kan blive et gennembrud og føre til dybere og mere åbne relationer mellem katolikker og lutheranere. Det er vigtigt at bemærke, at denne proces er blevet grundigt diskuteret i medlemskirkerne, før en beslutning tages, fordi LVF er en organisation, der bygger på medlemmerne.

Skønt evangeliet altid er det samme, så er tolkningen og modtagelsen af det i høj grad påvirket og formet af de kulturer, som det forkyndes i. Derfor er det et af generalforsamlingens vigtigste mål at styrke medlemskirkerne i deres kald og mandat til mission i forskellige kulturer. Derfor er det også, specielt her i 90'erne, et af LVFs hovedemner at definere forholdet mellem evangelium og kultur. Forskellighederne inden for en kultur og mellem kulturer vil sandsynligvis ikke blive mindre. Derimod vil der efter al sandsynlighed opstå nye kulturelle udtryksformer, og nye måder at blande gamle og nutidige kulturer vil dukke op. Midt i dette må vi imidlertid erkende, at det er i vor givne kultur og dens samspil med andre kulturelle strømninger, at vi finder vor identitet som mennesker. Men i den kulturelle sammenhæng må vi også fastholde, at det er i den hellige dåb og i evangeliets kald, at vi finder vor identitet som kristne.

Forholdet mellem vor kristne og vor kulturelle identitet er ikke simpelthen modsætningsfyldt sameksistens; det er snarere et dialektisk forhold, som i rigt mål kan omforme relationerne. At fejre denne forskellighed er en del af det, vi vil gøre i Hong Kong, for ikke blot påvirker kulturerne evangeliet, men det er også vor erfaring, at evangeliet omformer kulturer.

Disse diskussioner om kirkernes arbejde og vidnesbyrd i verden i dag vil blive sat særligt i fokus på den niende generalforsamling, fordi denne generalforsamling markerer 50 året for dannelsen af Det lutherske Verdensforbund. Fra dette udsigtspunkt i 1997 vil det blive oplysende at reflektere over karakteren af de år, hvor LVF blev dannet. Dengang, som i dag, var det ikke en let opgave at sikre kirkens nærvær i tro i verden. Inden for det nye LVF blev der skabt forbindelser midt i et presserende behov for forsoning mellem kirker og nationer. Generøsitet og kreativitet behøvedes for at påtage sig den enorme opgave, som efterkrigstidens genhusning og resocialisering af flygtninge var. Samtidig skete der en revurdering af teologisk forståelse og af kirkens rolle i forhold til staten.

Meget er ændret i de 50 år. Måske er den mest bemærkelsesværdige ændring engagementet for at få en mere global og inklusiv kirkelig repræsentation, så især kvinders, unges og lægfolks nådegaver integreres. Samtidig er der mange af de udfordringer, der fandtes ved den første generalforsamling, som stadig er udfordringer nu 50 år efter. Det er denne generalforsamlings glæde at fejre den rejse, som vi sammen har tilbagelagt over de fem årtier. Men det vil også være generalforsamlingens opgave at gennemtænke, hvordan vi ansvarligt kan omgås vor arv, og hvordan fortiden kan udfordre vore relationer og vort fælles arbejde fremover.

Valget af Hong Kong som mødested for den niende generalforsamling udgør en af disse udfordringer. I alle generalforsamlingens diskussioner om livet for kirker i alle verdensdele må vi have kirkernes kamp i Asien og Kina – og specielt i Hong Kong – i bevidstheden. Delegater vil gennem hele generalforsamlingen have en speciel opmærksomhed rettet mod den kinesiske kirkes historie, med de katolske og protestantiske rødder, med dens lange lutherske historie og de mange års kamp. Deltagerne vil på en ny måde opdage Kinas særlige sociale og politiske natur og dets relationer til sine asiatiske naboer gennem de seneste 50 år. Og de kan opleve overgangsfasen i de kinesiske kirker og det kinesiske samfund, samt Kinas og de øvrige asiatiske landes skiftende rolle i forholdet til det internationale samfund.

(fra LVF Assembly Study Book – In Christ – Called to Witness, Hong Kong 1997, ss. 15-17. Oversat af Ane Hjerrild og Birgit Kaiser).

Forsoning – Guds gave og kilde til nyt liv

Den 11. generalforsamling i Konferencen for Europæiske Kirker (KEK) finder sted den 30. juni-4. juli 1997, umiddelbart efter Det Andet Europæiske Økumeniske Møde. Begge møder holdes i Graz i Øst-rig. De to møder har fælles tema: Forsoning – Guds gave og kilde til nyt liv.

Mens KEKs generalforsamling er et møde for KEKs medlemskirker, er Det Andet Europæiske Økumeniske Møde arrangeret i fællesskab af KEK og den Europæiske Katolske Bispekonference. Den katolske kirke er ikke medlem af KEK.

Arrangørerne af Det Andet Europæiske Økumeniske Møde har i fællesskab udsendt et første udkast til det arbejdsdokument, som skal danne basis for arbejdet under mødet.

Vi bringer her uddrag fra arbejdsdokumentet om Forsoning – Guds gave og kilde til nyt liv.

Det Første Europæiske Økumeniske Møde fandt sted i pinsen 1989 i den gamle koncilby Basel. Temaet var Fred med Retfærdighed, og der kom repræsentanter fra alle europæiske kirker. For første gang siden reformationen mødtes delegater fra romersk katolske, ortodokse og protestantiske kirker i bøn, gudstjeneste og debatter.

Der findes tydelige spor af forsoning midt i vores hverdag. Kilden til dette nye og fornyende liv findes også i os. I enestående form kommer dette til udtryk i kirkens sakramenter. I dåbens vand er vi vidner til Guds ånds nærvær som kilden til fornyende og nyskabende liv. Og i nadveren fejrer vi forsonerens nærvær, han, som gav sit liv for at vi skulle få liv og blive helbredt ved hans sår (jf. Es. 53,5.). Alt afhænger nu af, at disse sakramenters lægende kraft kommer til at præge vort daglige liv. Billedligt talt skal forsoningens vand ledes ud på de marker, som på grund af fjendskab og mistro har ligget golde hen. I Graz vil vi forsøge at gøre det under seks temaer.

Om Graz-mødets undertemaer

På sporet af synlig enhed mellem kirkerne

Den synlige enhed, vi søger, er Guds gave. Vi kan ikke selv gøre os for-tjent til den, men vi kan forberede os til at modtage gaven ved at gøre alt, hvad vi kan for at søge forsoning ved at dele evangeliets budskab med hinanden. Den enhed, vi længes efter, er en genspejling af Guds koinonia – Guds fællesskab – Fader, Søn og Helligånd, tre personer i en Gud, det fuldendte fællesskab af kærlighed. Det er hos den hellige, treenige Gud, vi skal finde både kilden til og målet for enheden mellem kirker, som vi forsøger at gøre synlig, for at verden må tro.

Dialog med andre religioner og kulturer

Det er svært at definere "religioner" og "kulturer" på grund af de mange forskelle i religiøs og kulturel sprogbrug. Kristne lærer andre religioner og kulturer at kende gennem deres forhold til naboer, f.eks. jøder og muslimer, men møder også mange andre religioner og kulturer, fordi moderne kommunikationsformer og rejser gør, at verden opleves som mindre og mindre. Disse erfaringer har nogle gange været både instruktive og konstruktive, men ofte har de også været voldelige og uretfærdige. I nyere tid har andre verdensreligioner, verdslige ideologier samt nyreligiøse bevægelser og sekter etableret sig overalt i Europa og provokeret til polemik og endog forfølgelse – ofte fra to sider.

Forsoning og social retfærdighed

Utallige mennesker på vort kontinent og i hele verden lider under uretfærdige økonomiske og sociale strukturer. På disse områder er forsoning særlig svær. Modsættede egeninteresser er stærke. Men vi må ikke tillade os selv at blive modløse og at opgive vort engagement i nogle af samfundets mest påtrængende problemer. Diakoni og tjeneste er vigtige bestanddele i den opgave, Kristus har givet kirkerne.

Forsoning mellem nationer

Forsoning indebærer, at muligheden for fremtidige voldelige konflikter undgås. Mange europæere anser det stadig for nødvendigt at sikre sig. Der må udvikles et system, som giver reel sikkerhed uden at provokere andre. Her er NATOs rolle og ekspansion et relevant emne. I et system, hvor politikerne ofte kun ser så langt frem som til næste valg, er det nødvendigt at indføre langsigtede perspektiver. Der er brug for et varslingsystem, så man på et tidligt tidspunkt kan skride ind mod konflikter ved at bearbejde de egentlige problemer – politiske, økono-

miske, sociale eller miljøbestemte. Det må prioriteres højt at opbygge gensidig tillid og at skabe betingelser, hvor konflikter ikke optrappes til voldshandlinger.

Forsoning som en ny praksis for økologisk ansvarlighed med særligt henblik på kommende generationer

Den måde, hvorpå vi mennesker omgås skaberværket, er modsætningsfyldt. Vi bruger det, men truer samtidig dets overlevelse. Ved den måde vi fortsætter med at udnytte naturen, og den måde vi lever på, som om vi var den sidste generation på jorden, viser vi, at vi ikke er forsonede med skaberværket. Forsoning forudsætter en forandring i vor måde at anskue naturen på, og dette forudsætter en ændring af vor selvforståelse. Som kristne ved vi, at vi stadig ikke lever op til vort ansvar, ikke alene for naturen, men også for kommende generationer såvel som for mange mennesker i verden i dag.

Forsoning som retfærdig fordeling i verden

Da man i 1989 i Basel krævede, at de økonomiske og sociale forhold mellem Nord og Syd skulle ændres for at gennemføre en grundlæggende retfærdighed, kunne omfanget af forandringerne mellem Øst og Vest ikke forudses. Øst-Vest-problematikken havde været en af de faktorer, der skabte Nord-Syd problemet. Efter murens fald har der meldt der sig mange nye spørgsmål. Men ulighederne og de tidsmæssige forskydninger er der fortsat, og de tilspidses endda yderligere.

Dertil hører frem for alt det stadig uløste problem om eftergivelse af gæld, som fastholder mange lande i Afrika, Asien, Latinamerika og nu også i Østeuropa i afhængighed, og som i uacceptabel grad hindrer dem i at løse sociale og økonomiske problemer. Først når vi indser, at en sådan afhængighed hindrer disse lande i selv at tage ansvaret for deres udvikling, kan der etableres en Nord-Syd-dialog, som kan overvinde den europæiske kolonialismes historie og bane vejen for forsoning. En væsentlig betingelse for en sådan dialog er, at der sker en generel eftergivelse af gæld for de mindst udviklede lande, og at der samtidig gøres et fremstød for bæredygtig udvikling i de pågældende lande.

(Fra First Draft, Working Document, Reconciliation – gift of God and source of new life, Second European Assembly, Graz 1997 s. 5, 8, 13, 14, 17, 20, 21. Oversat af Klaus Meisner og Birgit Kaiser).

Guld

Bodil Sølling

I forbindelse med et guldbryllup eller et guldjubilæum bliver vi nok alle sammen nostalgiske, Vi foretager en "hjemrejse" til det, der var engang. Vi filtrerer vore erindringer, og vi husker alt det gode og glemmer alt det dårlige. Vi passerer stationer med gode, muntre minderige erindringer, mens besværligheder, irritationsmomenter, modsætninger fortoner sig i det fjerne.

Sådan også med Det lutherske Verdensforbunds (LVF) tilstundende 50 års jubilæum.

Hvis læserens interesse ikke er til det nostalgiske, er chancen her for at stoppe videre læsning.

Jeg har altid følt stor glæde og taknemlighed over det privilegium at have været med i LVFs historie allerede inden den første generalforsamling i 1947 i Lund.

Møderne med den allerførste generalsekretær, amerikaneren dr. Michelfelder og hans svensk-amerikanske sekretær Alva Magnusson i træbarakkontorerne på Route de Malagnou i Genève's gamle bydel, hvor Kirkernes Verdensråd (KV) og LVF sammen havde opslået deres hovedkvarter, hører med i bunken af gode Genève-minder. Det var forresten i Alva Magnussons hjem, jeg første gang traf den danske præst Erik Sølling, men det er en helt anden historie.

Den mest levende og tætte kontakt med LVF fik jeg dog i løbet af mine 14 år som medlem af eksekutivkomiteen, LVFs højeste organ mellem generalforsamlingerne.

Det har ofte slået mig, at de høje herrer i LVF med grundighed måtte have læst Paulus' første brev til Timotheus, 2, 9-11, "formaninger om kvinder".

Evian 1976

Da jeg i 1970 på generalforsamlingen i Evian blev indvalgt i eksekutivkomiteen, var jeg helt alene om at repræsentere spindesiden, sådan som det fremgår af et gammelt Evian foto. Sværdsiden kom ret hurtigt til at kende min røde pen og blev klar over, at jeg absolut ikke havde planer om at tie i forsamlingen. Sådan gik syv år.

Ved den næste generalforsamling i 1977 i Dar-es-Salaam blev fem kvinder indvalgt i komiteen, og det tog jeg som en kompliment. Fotoet fra Dar-es-Salaam viser, hvem vi var, og hvor vi kom fra.

På en anden front var der intet til hinder for kvinders involvering i LVFs arbejdsområder.

Dar-es-Salaam 1977. Fra venstre: A. Nuber, Tyskland; D. Marple, USA; B. Subbamana, Indien; B. Sølling, Danmark og A. Vilhjalmsdottir, Island.

Jeg har altid næret en næsegrus beundring, krydret med en vis misundelse, for de tolke, oversættere og sekretærer, der gjorde ikke blot LVF-møder og generalforsamlinger mulige, men også økumeniske møder.

Tolkene gik igen, også i FN-sammenhænge. Jeg ved slet ikke, hvad de forskellige organisationer ville have gjort uden disse medarbejderes fantastiske viden og effektivitet. De fleste var forholdsvis unge piger, og findes der guldmedaljer i forskellige størrelser, ville jeg give den aller største og fineste til disse uundværlige medspillere i den lutherske – og økumeniske – historie med en dybtfølt tak for deres indsats.

Det kan sikkert ikke overraske, at jeg som vicegeneralsekretær i Folkekirkens Nødhjælp fik et nært samarbejde med LVFs Hjelpeafdeling, der under australieren dr. Bruno Muetzelfeldts kyndige ledelse kom til at indtage en førsteplads ikke blot i det kirkelige, men også i det internationale hjælpearbejde, ikke mindst med tilknytning til FN bl.a. i flygtningearbejdet.

For sammenhængens skyld må jeg gå tilbage til dr. Michelfelder. Han blev af "Det lutherske Verdenskonvent"s amerikanske afdeling umiddelbart efter afslutningen af Anden Verdenskrig sendt til Europa med

den opgave at være med til at støtte genopbygningen af det under krigens ødelagte – smadrede – kirkeliv. “Kirke hjælper Kirke” var formålet, og her vil den opmærksomme læser nikke genkendende til Folkekirkens Nødhjælps “Mellemkirkelige Hjælp”.

Dr. Michelfelder havde fået mandat hjemmefra til at yde nødhjælp til præster og menigheder i form af teologiske bøger, papir til religiøse publikationer, præfabrikerede menighedshuse og køretøjer.

I krigens kølvand skønnede man, at hver fjerde lutheraner var flygtning.

Hjælp til flygtninge og nødlidende blev den gang betragtet som en verdslig opgave, og det ville f.eks. for Tysklands vedkommende sige, at det var besættelsesmagtens ansvar. Verden var af lave. Verdens nød var ufatteligt stor. Alle gode kræfter måtte samles.

I løbet af vinteren 1945 meddelte dr. Michelfelder Konventets medlemmer, at der var større behov for brød og tæpper end for biler og bygninger.

Efter megen diskussion fik han bemyndigelse til – og økonomisk grundlag for – at iværksætte et hjælpeprogram med uddeling af mad og tæpper.

LVBs hjælpearbejde var en realitet endnu før den stiftende generalforsamling i 1947 i Lund.

For forståelsens skyld må jeg skrive nogle ord om “Det lutherske Verdenskonvent”. Det så dagens lys i 1923, hvor repræsentanter for lutherske kirker var kommet sammen for i fællesskab at drøfte kirkernes forhold i al almindelighed og de tyske kirkers forhold i særdeleshed på baggrund af Første Verdenskrig. Man dannede et konvent. Det var og blev et konvent, og det vil sige en forening af præster, der samles til gensidig oplysning og opbyggelse – et teologisk forum.

Konventsmedlemmerne mødtes sidste gang i 1935. Anden Verdenskrig splittede det fællesskab, der var blevet opbygget i mellemkrigsårene.

Det var på resterne af dette konvent, at dr. Michelfelder påbegyndte det, der udviklede sig til LVBs omfattende hjælpearbejde, og det var på resterne af dette konvent, at Det lutherske Verdensforbund kunne afholde den stiftende generalforsamling i 1947 i Lund.

Generalforsamlingen vedtog tre hovedformål: fortsættelsen af den teologiske debat; praktisk hjælpearbejde; mission og evangelisation.

LVF var og er et fællesskab af lutherske kirker, ikke en overkirke eller superkirke.

Meget har naturligvis ændret sig i årenes løb, især efterhånden som også kirkerne uden for Europa og Amerika blev optaget som fuldgyltige medlemmer af fællesskabet og fik større indflydelse. Disse kirker satte andre punkter på dagsordenen, end de gamle kirker havde gjort, f.eks. formindskelse af kløften mellem rig og fattig, apartheid, social retfærdighed, hjælp til "det hele menneske" og ikke kun til udviklingsprojekter for at nævne nogle få af de temaer, der udsprang af det, der rørte sig i de nye – såkaldt unge – medlemskirker.

Jeg havde den lykke, at jeg som medlem af eksekutivkomiteen, i to perioder blev valgt som formand for "Assembly Committee", det udvalg, der havde til opgave at komme med forslag og tilrettelægge en kommende generalforsamling.

Når én generalforsamling var slut og evalueret, kunne forberedelserne til den næste begynde. På et tidligt tidspunkt blev medlemskirkerne inddraget i overvejelserne og var bl.a. med til at foreslå temaer og pege på foredragsholdere osv.

Når det kom til de mere praktiske ting, måtte de løses hen ad vejen.

Det faldt i min lod at være "in chair" i forbindelse med generalforsamlingen i Dar-es-Salaam, Tanzania i 1977 – den første i et afrikansk land – og generalforsamlingen i Budapest, Ungarn i 1984 – den første bag jerntæppet.

Indrømmet – det var et hestearbejde med mange besøg på stedet, mange møder med medarbejderne i Genève og med udvalgets medlemmer, og med regelmæssig rapportering i eksekutivkomiteen.

Indrømmet – jeg kan rolig sige, at jeg nød ethvert besøg og de utallige møder, og jeg er taknemlig for det varme og glade fællesskab, der blev opbygget omkring løsning af opgaverne og problemerne.

Et gammelt snapshot fra “Sportshalle” i Budapest året før generalforsamlingen viser lidt om, hvor grundigt og detaljeret vi gik til værks, når lysforholdene skulle undersøges.

I indledningen taler jeg om minderige oplevelser, og hermed tænker jeg også på, at der i enhver familie i løbet af 50 år uundgåeligt må have været alvorlige tildragelser – alvorlige LVF begivenheder. Det var der også. Det begyndte i Dar-es-Salaam og fortsatte i Budapest.

LVF kunne i 1947 ikke afholde en generalforsamling i en afrikansk medlemskirke, uden at apartheid-systemet og situationen i Sydafrika blev taget op til drøftelse. Ud fra den forståelse, at lutherske kirker er bekendelseskirker, og at evangeliet også kommer til udtryk i dagliglivet med hinanden, gælder det også nadverfællesskabet mellem kristne af forskellig hudfarve. Der ligger jo ikke noget mærkeligt eller unormalt i, at kristne har forskellige opfattelser i politiske spørgsmål, men apartheid-systemet var en foragt for menneskeligt fællesskab, og det var et bekendelsesspørgsmål at tage afstand fra apartheid. Dar-es-

Salaam generalforsamlingen besluttede derfor at henstille til de hvide lutherske kirker i Sydafrika at erkende, at situationen i deres land udgjorde "status confessionis", et ekstraordinært tilfælde for bekendelse, at kirkerne klart og offentligt måtte afvise apartheid og udtrykke kirkens enhed i eget gudstjenesteliv.

"Status confessionis" gav som ventet anledning til megen debat i medlemskirkerne og i LVF.

Nogle kirker var kritiske og fandt, at udtalelsen var teologisk uigennemtænkt, og pegede på, at man ligeså vel kunne have taget hele kernevåbenproblematikken op til debat.

Denne kritik blev taget meget alvorligt i de afrikanske kirker, og ved et fælles afrikansk møde forud for generalforsamlingen i Budapest forlangte de afrikanske kirker, at de to hvide kirker i Sydafrika skulle suspenderes af LVF-fællesskabet, indtil de offentligt og klart forkastede apartheid og gik ind for synlig enhed med andre medlemskirker i området.

Det var med stor alvor og en vis uro, at deltagerne i Budapest generalforsamlingen skulle tage stilling til "status confessionis". Et forsøg på manipulation mislykkedes, og med stort flertal blev suspensionen af de to kirker vedtaget.

Som lægkvinde syntes jeg – og synes stadig – at det var utroligt vanskelige drøftelser. Jeg havde endda den fordel, at jeg i årene mellem de to generalforsamlinger ofte deltog i mindre møder, hvor problemet dukkede op gang på gang.

Jeg håber, at jeg ikke har kløkket for meget i forståelse af og redegørelse for "status confessionis", men jeg synes, at denne side af medlemskirkernes historie hører med i anledning af 50 års jubilæet.

Og så kan vi alle i glæde og taknemmelighed fryde os over, at apartheid systemet er afskaffet og demokratiet indført i Sydafrika med Nelson Mandela som præsident.

Og så kan vi alle i glæde og taknemmelighed også fryde os over Berlinmurens fald og den kolde krigs ophør. Nogle af de største begivenheder i – skal vi sige – de sidste 50 år.

Jeg har aldrig været i tvivl om, at kirkernes medlemmer har spillet deres helt afgørende roller i denne udvikling ved trofast og med veneration, så godt som det nu kunne lade sig gøre – og lidt til – at værne deres kirker og de kirkelige traditioner.

Det er ikke en hemmelighed, at den "Mellemkirkelige Hjælp" til kirkerne i Østeuropa har stået mit hjerte nær. Ofte har jeg rejst med LVFs Europasekretær, pastor Paul Hansen, der gennem sine 26 arbejdsår opbyggede et enestående kendskab til de enkelte menigheder og blev deres åbne vindue til verden udenfor.

Hvornår den kolde krig var koldest, er svært at sige.

Egentligt var den det vel på en eller anden måde hele tiden over for kirker og menigheder og de enkelte medlemmer. For nogen tid siden hørte jeg i en kommentar, at det var i 1950'erne, der var koldest, og jeg kom så til at tænke på Konferencen for Europæiske Kirker, KEK, der blev stiftet i 1959 på et møde på Nyborg Strand, og det kom til at betyde, at generalforsamlingerne mange år derefter, blev betegnet som Nyborg-møder.

KEK er og var et økumenisk fællesskab, som efter min mening kom i klemme mellem det "rige" LVF og det lidt mindre "rige" KV. KEK blev den yngste og "fattige" slægtning.

Men KEK havde sin berettigelse som økumenisk mødested for vest- og østeuropæiske mindretals- og flertalskirker, adskilte af jerntæppet.

KEK havde sin berettigelse. Nogle af KEK's medlemskirker var ikke medlem af KV, og KEK blev et mødested og en brobygger, ikke mindst for de større ortodokse kirker, der i sammenligning med de lutherske, metodistiske, baptistiske og andre konfessionelle kirker måtte betragtes som flertalskirker, hvorfor de også i KEK fik mere at sige end i KV, hvis de da var medlem der.

Repræsentanter for KEK deltog i de forskellige menneskerettigheds-konferencer som observatører og kom til at spille en rolle i de såkaldte Helsinki-møder, der resulterede i dannelsen af OSCE, Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa. Det er Danmark, der i 1997 varetager formandsskabet for OSCE.

KV og KEK – tildels også LVF – måtte i sagens natur have et nært samarbejde, der i 1980 gik ind i en ny fase, idet KEK sagde ja til i samarbejde med KVs Hjælpeafdeling, CICARWS, at bearbejde og forbedre projektansøgninger fra medlemskirkerne. Dette samarbejde skul-

le foregå i en fælles KV-KEK-Europa-Gruppe, der skulle have samme antal medlemmer fra begge organisationer, og der skulle være to medformænd (co-chairpersons). Pastor Bouchard fra Valdeserkirken i Italien blev den ene formand, og jeg blev den anden "formandsperson".

Formandsskabet ses på ovenstående foto fra 1983, fra venstre: Hans Smocker, KEK; pastor Bouchard, Italien; Bodil Sølling og Uffe Gjerding, KV's Europasekretær.

I skrivende stund, her til morgen den 27. januar 1997, hørte jeg i radioen, at den serbisk-ortodokse kirkes præsteskab støttede studenterdemonstrationerne i Beograds gader. Da mindedes jeg med stor taknemlighed det KEK-KV-Europa-Gruppe møde, der i 1983 blev holdt i Jugoslavien med den serbisk-ortodokse kirke som vært.

Jeg fandt mine gamle notater til Folkekirkens Nødhjælps Kirkehjælpsudvalg frem og vil gerne her citere noget af det, jeg skrev dengang.

"Vi var 30 deltagere. Det blev en meget intensiv uge med en udmærket og åben debat. Vi var i klosteret Zicha, knap 200 km sydøst for Beograd, omgivet med megen omsorg og venlighed – ingen kaffepauser uden slivovits. Klosteret stammer fra 11. århundrede. Det er meget berømt og besøgt af pilgrimme. Berømmelsen skyldes bl.a., at syv konger er blevet kronet i klosterets kirke.

Den serbisk-ortodokse kirke indbød deltagerne til en udflugt til stiftets klostre. Præster stillede sig til rådighed som chauffører.

Desværre kunne jeg ikke følges med min co-chairmand, pastor Bouchard fra Italien, thi stiftets biskop ønskede ikke damer i sin bil. Tilsvarende gjorde sig gældende ved en middag med deltagelse af statsrepræsentanter, hvor jeg måtte "sætte mig længere ned" ved bordet. Der

blev dog rettet op på tingene, da gruppen ved mødets afslutning blev modtaget af Patriark German i Patriarkatet i Beograd, hvor det blev mig, der på deltagernes vegne redegjorde for ugens forløb og takkede for modtagelsen“.

Der gik ingen splinter af mig, fordi Patriarkens sekretær ønskede at kontrollere min tale i god tid inden afslutningen, han nikkede for øvrigt anerkendende til min tale, men jeg havde allerede i 60'erne mødt Patriark German og vidste nogenlunde, hvordan jeg skulle gebærde mig på de bonede gulve.

For kort tid siden var jeg sammen med en tidligere LVF-medarbejder her i København. Han spurgte mig, om jeg vidste, hvad jeg ville blive husket for fra mine mange LVF-år. Jeg tænkte straks på min røde pen, og det her med ikke at tie i forsamlingen.

Nej, sådan var det slet ikke. Jeg ville af alle og til enhver tid blive husket for, at ville skære LVF-lønningerne ned. Og det var så sandt, som det var sagt.

Sammenlignet med KV-lønninger, for slet ikke at tale om KEK-lønninger, lå LVFs aflønning og diæter langt højere, og min holdning var, at når økumeniske medarbejdere kunne overleve på det, de modtog, måtte de konfessionelle, lutherske medarbejdere kunne klare sig på tilsvarende niveau.

Jeg forstår, at mine anstrengelser, som ikke lykkedes, har gjort et uudslætteligt indtryk på mine lutherske venner. I dag er jeg naturligvis bagklog. I stedet for at foreslå nedskæringer i LVF skulle jeg selvfølgelig have foreslået forhøjelser i KV. Så enkelt kunne det gøres, og hvilket minde ville jeg ikke have efterladt mig.

Mine mange års samarbejde og fællesskab med medarbejdere og repræsentanter for LVF – og også for KV og KEK – har givet mit liv

et spændende, rigt og lykkeligt indhold, som jeg er meget taknemlig for.

Derfor vil jeg gerne i anledning af LVFs kommende 50 års jubilæum sige tillykke med veludført gerning ved at uddele en guldmedalje og sige hjertelig tak med en rose – en Luther-rose.

Kirker og politik i det nye Europa

– nogle overvejelser

*Karsten Fledelius, universitetslektor.
Formand for Stiftsudvalget for mellemkirke-
ligt arbejde i Københavns Stift.*

Mellemkirkeligt samarbejde er mange ting. Et interessant nyt eksempel er de to store tyske kirkesamfunds fælles kritik af udviklingen i Tyskland, der kendetegnes af en stadig større social polarisering og forskel mellem de gamle forbundslande i vest og de nye i øst. Det er ekstra bemærkelsesværdigt på baggrund af, at den katolske kirke i Latinamerika tidligere har spændt ben for befrielsesteologer i egne rækker, som kritiserede sociale og politiske forhold og forsøgte at ændre dem. Den katolske og den evangelisk-lutherske kirke i Tyskland går endda så vidt, at de lægger op til en samlingsregering af kristdemokrater og socialdemokrater – med brod mod det lille regeringsparti FDPs nyliberalistiske økonomiske politik, der efter kirkernes mening truer velfærd og social balance.

Det ligger langt fra dansk sædvane at forestille sig sådanne skridt hos os. Det skulle i så fald være Danske Kirkers Samråd, der her talte til politikerne på kirkernes vegne. Det kan man vist næppe forestille sig! Og at folkekirken alene skulle udtale sig om den økonomiske politik herhjemme er ligeså utænkeligt – hvem skulle for øvrigt i så fald udtale sig på folkekirkens vegne, bisperne, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Præsteforeningen?

Vi har et enkelt tilfælde på en klar politisk udmelding fra kirkelig side i Danmark: bispens protest mod forfølgelsen af jøder i Danmark under besættelsen. Men det var typisk en ekstraordinær situation, hvor

statens normale, demokratisk baserede organer ikke fungerede. Efter dansk tradition er det disse organer, der har ansvaret for politikken i Danmark, og de kristne værdier varetages ved, at folk med en kristen holdning går direkte ind i det politiske liv og virker inden for det parti, de føler bedst stemmer med deres værdigrundlag.

Med i billedet for Tysklands vedkommende hører det faktum, at stat og kirke er adskilt, men at regeringen snart i mange år er blevet ledet af den Kristeligt-Demokratiske Union, der støttes af sit bayerske søsterparti, den Kristeligt-Sociale Union. Hermed er kristne værdier principielt sat på dagsordenen for regeringen, og hermed bliver det mere nærliggende, at disse værdier bliver foreholdt dem af kirkerne. Det er imidlertid interessant, at appellen fra de tyske kirker retter sig også mod socialdemokraterne, som anses for at have samme humanitære værdigrundlag som kristdemokraterne.

Det hører med til den med danske øjne paradoksale tyske virkelighed, at vel er stat og kirke adskilt i Tyskland, men samtidig opkræver staten kirkeskat, og i Bayern føres der for øjeblikket en heftig kamp om tilstedeværelsen af krucifixer i klasselokalerne i de offentlige skoler – en tilstedeværelse man i dagens Danmark trods det nære forhold mellem kirke og stat ville anse for utænkelig. Hos os diskuterer man i stedet heftigt, om kristendomskundskab overhovedet skal indgå i pligtpensum for lærerne i folkeskolen. Samtidig er det lille danske Kristeligt Folkeparti, som har mistet sin repræsentation i folketinget, ved at gå i opløsning på spørgsmålet om, hvorvidt partiet parlamentarisk og socialpolitisk skal støtte regeringen eller oppositionen i Danmark.

Forholdet mellem kirke og politik er sandelig modsætningsfyldt. Og også i Danmark findes der fortalere for, at kirken skulle selvstændiggøres i forhold til staten, så den kunne være en uafhængig røst i den politiske debat. En opfattelse som heftigt bekæmpes af andre kredse, som ser det som udtryk for frihed for kirkens medlemmer, at den ikke som institution kan gøre sin mening gældende i samfundet.

Den afgørende forskel mellem Danmark og Tyskland ligger dels i historien, dels i det faktum, at der i Danmark er næsten sammenfald mellem befolkningen og folkekirkens medlemsskare, mens Tyskland religiøst er delt mellem flere kirkesamfund. Samtidig er der fortilfælde af, at kirkerne har spillet en politisk rolle i Tyskland, som man så det i tilfældet med DDRs sidste år, hvor kirken blev det frirum, i hvilket oppositionen mod det kommunistiske regime samlede sig.

Opslutningen bag kirken i DDR overlevede dog ikke regimets fald. Og udviklingen i Tyskland efter 1990 har været præget af udvandring fra

kirkerne. Derfor kunne man se kirkernes nyeste aktion som et forsøg på at lade kirkerne træde i karakter i det politiske billede for på den måde at vise, at de stadig kan bruges som kanaler for social og politisk protest.

Men man kan også se de tyske kirkers aktion i et andet lys: At kirkerne er bekymrede over den trussel mod sikkerheden i det tyske samfund, som den stigende arbejdsløshed og økonomisk-social polarisering indebærer. Og at kirkerne nu går på banen, fordi de ikke mener, politikerne tager denne trussel alvorligt.

Rusland

Lad os springe til et andet område i Europa: Rusland. Her diskuterer den russisk-ortodokse kirkes ledelse, om man fortsat skal være medlemmer af Kirkernes Verdensråd, om man skal søge en løsere tilknytning, eller helt melde sig ud. Dette indgår i et større politisk billede, hvor tilhængere af en fortsat vestvendt politik står over for isolationistiske, nationalistiske strømninger, der ser på vesten med dyb skepsis og vil beskytte befolkningen mod påvirkningen fra den. Ikke siden 1917 har kirke og stat i Rusland stået hinanden så nær, den russisk-ortodokse kirke opfatter sig som den russiske nationalkirke, og den vender sig mod, hvad den opfatter som romersk-katolsk og protestantisk "strandhugst" blandt dens naturlige medlemsskare: det russisk folk. Det er næppe nogen tilfældighed, at denne diskussion finder sted samtidig med den kraftige debat om NATO-udvidelsen mod øst.

Det nationale problem har ligeledes været ved at splitte sammenholdet mellem de orthodoxe kirke indbyrdes. Støtten fra den økumeniske patriark i Konstantinopels til den estisk-ortodokse kirkes selvstændighed i forhold til Moskva-patriarkatet førte en overgang til det radikale symbolske skridt, at forbønnen for den økumeniske patriark blev fjernet i den russiske kirke. Nu er det lykkedes at skabe et kompromis i Estland, og spændingen er taget af. Men krisen viste, hvor store problemer kommunismens fald og omdannelsen af den tidligere Sovjetunion i nationalstater har skabt for sammenholdet mellem kirkerne.

Jugoslavien

En anden kommunistisk forbundsstat er også gået i opløsning siden 1990: Jugoslavien. Det samarbejde, der var mellem kirkerne i 1980'erne, gik næsten helt i stå. Når kontakterne trods alt blev opretholdt,

skyldes det i høj grad Konferencen for Europæiske Kirkers (KEK) utrættelige bestræbelser for at holde forbindelserne ved lige og arrangere møder mellem repræsentanter for kirkerne.

Hvad der har gjort situationen ekstra vanskelig i Jugoslavien er, at man først havde 45 års socialistisk styre med kun en marginal rolle for kirkerne – således var religiøs oplæring bandlyst i skolerne, og man kunne ikke som lærer være åbent bekendende og praktiserende kristen – og derefter en opsplitning af området i nationalstater, hvor det er den religiøse og kulturelle arv, der er bestemmende for nationaliteten.

Kirkerne reagerede forskelligt på situationen. Den katolske kirkes ledelse har lagt en vis afstand til de politiske ledere i Slovenien og Kroatien, men har opretholdt et "brohoved" i Beograd, hvor den slovenskfødte ærkebiskop Perko har opretholdt sin position, selvom menigheden skrumpede ind. De serbisk-ortodokse bisper forlod Kroatien, da konflikten brød ud, af frygt for en gentagelse af forfølgelserne under Anden Verdenskrig. Og den serbisk-ortodokse kirkes modstand mod Serbiens socialistiske præsident Slobodan Milosevic startede først i maj 1992, da man fra Rest-Jugoslaviens side officielt trak sig ud af Bosnien. Indtil da havde kirken accepteret Milosevic, herunder hans politik mod albanerne i Kosovo, som af kirken blev set som værende i serbernes nationale interesse. Kirken sluttede således også op om markeringen af 600-året for det historiske slag på Kosovo-sletten i 1389, da tyrkerne besejrede den til helgenstatus hævede serbiske fyrste Lazar.

Den serbisk-ortodokse kirke har siden 1992 været i skarp opposition til Milosevic, af to grunde: at han er ekskommunist og ikke ønsker at åbne for større kirkelig indflydelse på undervisningssektoren, og at han har svigtet de vestlige serbere i Kroatien og Bosnien. Kirkens politiske "alliancepartnere" er den nationalistiske serbiske oppositionsleder Vuk Draskovic og – mere eller mindre den bosnisk-serbiske leder Radovan Karadzic, som på sin side ikke forsømmer nogen lejlighed til at vise sig som praktiserende ortodoks kristen. Og de landsbyskoler i den serbisk-kontrollerede del af Bosnien, som jeg besøgte som valgobservator for OSCE (Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa) i september 1996, var klart præget af, at man der ikke havde nogen tilbageholdenhed over for religiøs påvirkning i skolen: I et skolelokale, brugt som valglokale, talte jeg 48 ortodokse ikoner.

På denne baggrund var det et glædeligt tegn, at der i februar 1996 på det teologiske fakultet i Beograd blev afholdt teologiske samtaler mellem katolske og ortodokse gejstlige fra det tidligere Jugoslavien, sup-

pleret med delegater fra KEK. Samtalerne centreredes i høj grad omkring spørgsmål som kollektiv og individuel skyld, og bevægede sig virkeligt ud i minefelterne. Men samtalerne blev en succes. De endte ikke i politisk-national polarisering.

De nævnte eksempler illustrerer den nære sammenhæng mellem politik og kirker i det nye Europa. Hvor KEK i sin tid blev dannet for at opretholde kontakten med de østeuropæiske kirker og modvirke deres isolering og undertrykkelse, er situationen nu en anden. Religionen er blevet en afgørende national markør, og hermed er kirkerne, uanset deres forskellige karakter og det ofte katastrofalt ringe kendskab til kristendommen i befolkningerne, rykket langt mere centralt ind i det politiske liv.

Der har været forvarsler til denne udvikling. Det var således påfaldende at se ateisten Gorbatsjovs støtte til den russisk-ortodokse kirke som en moralsk faktor i samfundet og den officielle fejring i 1988 af 1000-året for kristendommens indførelse i Rusland – hvor denne begivenhed fra den kommunistiske stats side blev set som Ruslands indtræden i den civiliserede europæiske verden.

Trendens paradoks

Vi står altså tilsyneladende med et paradoks-fænomen her ved afslutningen af det 20. århundrede. Det har som helhed været præget af en stigende sekularisering, og antikristne ideologier som kommunisme og nazisme har periodevis haft medvind, men på det sidste er religion og politik blev sammenknyttet på en måde, der går på tværs af denne tendens, og som får stadig flere mennesker over hele Europa til at "synliggøre" deres tilhørsforhold til den ene eller den anden trosretning. Korsets stigende udbredelse som halssmykke er et af tegnene herpå, et andet kvindelige muslimers stigende brug af hovedtørklæde.

Der er blevet større fornemmelse også herhjemme for de "åndelige rødder", som ses nært sammenknyttede med de historiske, kulturelle og nationale. Det har gjort den religiøse samtale til noget naturligt, hvor den tidligere var forvist til lukkede kredse. Men det har også haft sin pris: Tolerancen over for anderledes troende er blevet mindre, som det bl.a. viste sig ved den voldsomme agitation mod opførelsen af en moske og et islamisk kulturcenter ved Københavns Universitet Amager. Tilstedeværelsen af lidt under 100.000 personer med muslimsk baggrund – og for en dels vedkommende aktivt praktiserende muslimer – har ført til en forøget besindelse på kristendommen som en in-

tegreret del af danskheden – men samtidig fået nogle til at glemme, at “frihed for Loke såvel som for Thor” også er en del af begrebet “danskhed”.

En af de ting, man herhjemme kritiserer muslimer for, er, at de ikke adskiller den politiske og den religiøse verden. Men gør vi det selv? Skal Jellingestenen nu figurere samtidig som symbol på folkekirken på internettet og som symbol på den danske nation på passene? Ja, mange muslimer ville formentlig opfatte det som noget naturligt!

Nation, politik, religion – disse fænomener er i det moderne Europa tæt knyttet sammen. Det er på mange måder en ærligere situation end tidligere, hvor der var en tendens til at se bort fra disse sammenhænge. Kommunisternes bevidste forsøg på at ændre på dette forhold slog fejl. I den forstand står vi med et klarere billede i dag end tidligere. Men samtidig rummer denne nye situation store udfordringer, og også farer.

EU og den religiøse dimension

Det nye trend ses også af forslag om at tage den religiøse dimension med i en ny EU-traktat. Initiativet hertil er først og fremmest udgået fra de tyske kirker, som dermed mener at kunne styrke kirkernes indflydelse på samfundslivet, fordi politikerne derved vil blive tvunget til at tage dem alvorligt.

Et sådant forslag er noget, som umiddelbart kan virke voldsomt provokerende på mange danskere. Der har været stor tilbageholdenhed fra dansk side over for en organisering af kirkerne inden for EU. At denne organisation, EECCS, som på mange måder arbejder parallelt med KEK, nu er ved at blive fusioneret med KEK, kan vist kun ses som et skridt i den rigtige retning, set med de fleste danskeres øjne. Men det løser ikke to centrale spørgsmål: 1) at mere og mere lovgivning i praksis bestemmes på EU-plan, fremfor i de nationale parlamenter, 2) at medlemmerne af den danske folkekirke ikke på samme måde kan forvente deres interesser varetaget af Europaparlamentet, som det for øjeblikket er tilfældet med det danske folketings varetages af medlemmernes interesser. Spørgsmål af betydning for kirkerne vil ikke kunne holdes ude af EU-systemet. Og hvordan skal kirkernes interesser så varetages, og af hvem?

Selvfølgelig vil man altid fra dansk side kunne tage sin tilflugt til et forbehold. Vi kan holde os på sidelinien, som vi nu gør det i Porvoo-samarbejdet. Men det har uægtelig den pris, at vi dermed mister informationer og indflydelse.

Danmark har i de sidste år taget meget aktivt del i opbygningen af Europas "sikkerhedsarkitektur". Men mere og mere viser det sig, at tros-samfundene er en del af denne sikkerhedsarkitektur. I stadig højere grad bliver samfundsdebatten en debat om værdier. Noget der unægtelig har tæt forbindelse med det religiøse felt.

Her kan de mellemkirkelige forbindelser udgøre en positiv ressource. Ikke kun på diplomatisk topniveau. Det er af stor betydning, at danske sognemenigheder samarbejder med sognemenigheder f.eks. i de baltiske lande. For via disse forbindelser får kontakterne på tværs af de nye grænser i Europa en folkelig dimension.

En af de store farer, der truer den nye europæiske opbygning, er netop ufolkelighed og fremmedgørelse. Praktisk mellemkirkeligt samarbejde kan være et led i, og bane vej for, folkelige kontakter. Men det er vigtigt, at sådanne kontakter kan foregå frit og uhæmmet af indgreb fra oven.

Kontakter mellem de kirkelige institutioner og mellemkirkelige organisationer har vist sig værdifulde i et vist omfang i europæiske krise-områder her i 1990'erne. KEK har her vist sig som et godt instrument.

Men på længere sigt er nok især det arbejde væsentligt, som dels udføres af de enkelte menigheder, dels af de kirkelige nødhjælpsorganisationer. Også de er en vigtig del af det humanitært-folkelige beredskab, som er en vigtig dimension i forholdet mellem folk og kirker i Europa.

Den største fare, der nok lurder i det nye Europa, er fremmedgørelse mellem folkene, og mellem de religiøse grupper. Her spiller den stigende nød i det østlige Europa en stadig større rolle. Hvis de udviklede lande i EU lukker i for nøden hos vore østlige naboer, vil kaos brede sig, som vi netop her i begyndelsen af 1997 oplever det i Albanien.

Derfor er det ikke ligegyldigt, hvordan EU handler over for disse lande. Derfor er det ikke ligegyldigt, hvad kirkerne gør. Men spørgsmålet er unægtelig, hvor grænsen skal trækkes mellem de politiske organers magtudøvelse og trossamfundenes bevægelsesfrihed. I hvilket omfang kan de samarbejde? Og under hvilken form og i hvilket omfang kan kristne værdier give sig udslag i praktisk politik?

Det ville ikke nødvendigvis være en dårlig ide, hvis EU-samarbejdet fik en defineret religiøs dimension. Men det kommer sandelig an på, hvordan det gøres. Og det bør i hvert fald overvejes, om man ikke bedre vil kunne løse udfordringerne til kirkerne i Europa gennem et politisk-religiøst samarbejde bygget op omkring aksens OSCE-KEK. Det vil i hvert fald gøre kontakten med de ortodokse i Østeuropa lettere. Og måske også være det mest nærliggende ud fra et overordnet sikkerhedspolitisk synspunkt.

Partnerskab i mission

*Generalsekretær Mogens Mogensen,
Sudanmissionen*

I de sidste 50 år har ordet partnerskab igen og igen optrådt på missionskonferencer og i missionsdebatter som et begreb, alle deltagere kan tilslutte sig. Missionsselskaberne fra Vesten og kirkerne i Afrika og Asien og Sydamerika betegner ved højtidelige lejligheder hinanden som partnere i mission. Det lutherske Verdensforbund benytter sig ligesom andre økumeniske organisationer flittigt af ordet partnerskab for at beskrive forholdet mellem medlemskirkerne.

Også i Sudanmissionen, som er et folkekirkeligt missionsselskab, der siden 1913 har arbejdet i Afrika, benytter vi os af ordet partnerskab. Men skønt ordet har en entydigt positiv klang, dækker det over relationer mellem kirker og missionsselskaber og andre organisationer, som både kan være gensidigt berigende og inspirerende, men også problematiske og smertefulde.

Historisk baggrund

Baggrunden for fokuseringen på partnerskab i mission er den historiske udvikling i missionsstrukturerne. Den moderne protestantiske missionshistorie er kun et par hundrede år gammel, og indtil for nylig kom det store flertal af missionærerne fra Vesten, Europa og Amerika. Missionærerne, der helt frem til midten af dette århundrede hovedsageligt kom til europæiske kolonier, var pionerer, der lagde grunden til de nye kirker. Efter at lokale kirker var etableret fik missionærerne rol-

len som ledere for kirken og dens forskellige institutioner, og kontrollerede naturligvis også kirkens finanser.

Samtidig med koloniernes politiske selvstændiggørelse i midten af dette århundrede, blev også kirkerne selvstændige. Nationale kristne overtog lederrollerne i kirkerne, og missionærrollen blev meget mere diffus. Mange steder opgav man betegnelsen missionær, der opfattedes som for nært knyttet til kolonitidens magtstrukturer, og udsendingene blev kaldt mellemkirkelige arbejdere e.l., og disse mellemkirkelige arbejdere fungerede som specialister på særlige områder, hvor kirken endnu ikke havde uddannet nationale medarbejdere.

Opgivelsen af betegnelsen missionær og den formelle overdragelse af magten til nationale kirkeledere ændrede imidlertid ikke radikalt ved magtforholdet mellem mission og kirke. I og med at moderkirken eller missionsselskabet stadig overførte store økonomiske midler til den unge kirke, udøvede disse stadig en stor reel, omend skjult magt i den selvstændige kirke. Dette forhold er blevet yderligere forværret de seneste 10-15 år på grund af den alvorlige økonomiske krise, der har ramt mange af de lande, hvori de unge kirker ligger.

Sudanmissionen er ligesom andre missionsselskaber en del af den såkaldte moderne missionsbevægelse, der begyndte med William Careys mission til Indien for godt 200 år siden. Missionsbevægelsens udgangspunkt var den territoriale skelnen mellem den kristne verden og den ikke-kristne verden. Den verdenspolitiske ramme, som missionen foregik indenfor, var kolonialismen, hvor vestlige kolonimagter åbnede områder i Afrika og Asien for handel – og mission. Missionsselskabet var den organisatoriske form, som missionsbevægelsen antog i mange vestlige lande: Missionærer udsendt til missionsmarken af en bestyrelse (der ikke var integreret i den officielle kirke) og understøttet af engagerede missionsvenner.

Indenfor de sidste 50 år har de økonomiske, politiske og religiøse forhold imidlertid ændret sig afgørende. De tidligere missionslande står ikke automatisk åbne for missionærer i dag. Udgiften til udsendelse af missionærer er – set med tredje-verdens kirkers øjne – blevet astronomisk høj. En territorial opdeling i en kristen og en ikke kristen verden holder ikke længere. De selvstændige kirker i de tidligere missionsområder ønsker fællesskab med kirkerne i vesten, ikke bare med missions-selskaberne. Det må anfægte os i missionsselskaberne, som oprindeligt var designet til en en-vejs-trafik, dvs. til at sende og til at give.

Hvad er partnerskab?

Som et svar på de alvorlige problemer i forholdet mellem unge kirker og gamle missionsselskaber, har forskellige slogans været ført i mar-ken. Et af dem er partnerskab. Inspireret fra forretningsverdenen er et strategisk partnerskab i kirkelig sammenhæng blevet defineret som:

En bevidst frivillig sammenkædning af forskellige organisationer, som planlægger, beder og arbejder sammen mod et eller flere specifikke mål med henblik på at nå et bestemt folk for Kristus. Hver organisation bevarer sit særpræg, mens man arbejder i et klima af lighed, tillid, forpligtethed og koordinering (John Rogers fra Interdev).

Partnerskabstanken refererer imidlertid ikke kun til de mere begrænsede strategiske partnerskaber med et specifikt mål, men også til en langt mere videregående forståelse af fællesskab mellem kirker og mission. Michael Taylor henviser i bogen "Not Angels but Agencies" til drømme og visioner om deling af magt og ressourcer i ligeværdige partnerskaber: hvor alle jævnbyrdigt er ejere eller forvaltere af jordens ressourcer; hvor alle har lige stor indflydelse på, hvad der sker med dem; hvor alle både er modtagere og givere ... hvor ikke-materielle gaver fra et folks kultur eller karakter eller spiritualitet er lige så vigtige og ønskværdige som materielle gaver; hvor alle gives den samme lige respekt og tages lige alvorligt; hvor dem, der sidder med tegnebogen, ikke tæller mere end dem, som ikke gør det.

Tre prosaiske nøgleord i disse drømme og visioner om ligeværdigt partnerskab er magt, penge og beslutninger.

Mange beslutninger i forholdet mellem f.eks. missionsselskaber og kirker i den tredje verden drejer sig om penge, og penge er symbolet på magt. Hvem kontrollerer beslutningerne, hvem bestemmer om penge-ne, hvem har magten?

At det er så vanskeligt at realisere drømmen og etablere et sandt ligeværdigt partnerskab mellem kirker og missionsselskaber i vesten og kirker i den tredje verden hænger naturligvis sammen med, at vi som kirke og mission er en del af en verden præget af ulighed. Man kunne anlægge den betragtning, at magtbalancen inden for kirken først vil blive ændret, når magtbalancen i verden ændres. Men kirken er ikke bare et barn af sin tid, og en del af sin kultur; vi er som kirke kaldet til at være en model på, hvordan verden skulle se ud. Til at være et håbs-tegn. For evangeliet går nok ind i enhver tid og enhver kultur og udfolder sig der, men evangeliet er samtidig en dom over tidsånden og alle destruktive kulturelle og politiske og økonomiske former.

Missionæren i partnerskabet

Den norske missionær Ørnulf Steen, der i sin nærgående analyse af partnerskabet mellem missionsselskaber og kirke i Tanzania netop fokuserer på det centrale magt-aspektet, definerer partnerskab (i missionsammenhæng) som:

Forholdet mellem to eller flere kirker – som deler en gensidig forpligtelse i forhold til fælles udfordringer – hvor der er gensidig afhængighed af alle resurser, både åndelige, materielle og menneskelige, hvor alle ressourcer tilhører kirken som helhed, og hvor der er gensidig åbenhed mellem parterne.

Nøgleordet er her gensidighed. Den gensidighed som råder i en familie, eller som præger legemet med dets lemmer. Det spørgsmål, som Ørnulf Steen rejser, er, om denne gensidighed er mulig, når magtforholdet er så skævt, som det er de fleste steder.

Partnerskab i mission er først og fremmest et fællesskab mellem mennesker, fx. mellem danske missionærer og afrikanske kirkemedarbejdere og medlemmer. Er det muligt at opleve en sådan gensidighed, et sådant fællesskab omkring missionsopgaven, i brugen af ressourcer og i åbenhed mellem danske og afrikanske medarbejdere i kirkens mission?

Mine erfaringer med partnerskab i mission som missionær stammer fra arbejdet i Kristi Lutherske Kirke i Nigeria fra 1982 til 1991. Missionærtitlen var officielt afskaffet, og vi var "Interchurch employees" og vore nigerianske kolleger var "church employees", og sammen med dem stod vi i det daglige arbejde under kirkens ledelse. På trods af kulturforskelle, økonomiske forskelle og alle andre forskelle, så oplevede vi det som en realitet at være fælles i missionsopgaven. Fællesskabet om evangeliet og fællesskabet om at forkynde evangeliet i ord og gerning skaber altså et fællesskab på tværs af alle kulturelle og økonomiske kløfter. Optagetheden af den fælles opgave, f.eks. at afvikle et kursus om islammission for en menighed langt ude i en landsby kunne svejse os sammen i et fascinerende fællesskab. Vi vidste alle, at vi havde brug for hinanden for at kunne gennemføre programmet, og vi var alle meget optaget af sagen. Den samme stærke følelse af fællesskab kunne vi opleve i gudstjenesten, når der var fest, eller når vi alle blev lige stillet over en af vore venners død. Uden regelmæssige erfaringer af dette dybe meningsfulde kristne partnerskab, ville det ikke være muligt for os at overleve som missionærer.

Og så alligevel var der alt det, der må have gjort det svært især for vo-

re nigerianske kolleger at betragte vort forhold som et jævnbyrdigt partnerskab. Vor løn som missionærer var mange gange større end biskoppens, og der var altid (i kirken eller missionen) penge til at vedligeholde vort hus, i modsætning til så mange nigerianske medarbejders huse. Vi tilførte jobbet så mange ressourcer, som de aldrig ville kunne gøre, når de skulle overtage det efter os: bil, skrivemaskine, lysbilledfremviser, et bibliotek af bøger og en række tekniske og administrative færdigheder. Samtidig var de helt på det rene med, at missionens penge i høj grad fulgte med missionæren ud til projekterne. Endelig havde missionæren normalt langt større gennemslagskraft over for beslutningstagerne i kirken og missionen, end de nigerianske medarbejdere havde. Bl.a. fordi vi havde adgang til informationer om budgetter og projektansøgninger og prioriteter, som vore medarbejdere ofte ikke havde.

Kort sagt: Vi kunne opleve gensidigheden og fællesskabet i "forpligtetheden på udfordringen" sammen med nigerianerne, men når det gjaldt ressourcer, magt og information, så var der mange hindringer for et jævnbyrdigt partnerskab.

Hvorfor sender vi stadig missionærer ud til en kirke med over en halv million medlemmer? Spørgsmålet er så meget mere påtrængende, som udgiften til en enkelt missionærfamilie ville kunne lønne dusinvis af nigerianske evangelister. Svaret er først og fremmest, at kirken fortsat beder os sende missionærer til løsning af bestemte opgaver i kirken. Hvis ikke vi troede, at vore udsendinge gjorde nytte, ville vi naturligvis ikke sende dem ud.

En anden grund til fortsat at sende missionærer ud fra Danmark, kunne være, at uden missionærer ville det være vanskeligt at opelske og fastholde missionsvenners engagement. En nedgang i antallet af missionærer ville sandsynligvis påvirke baglandets udvikling. Sandsynligvis er der i dag ikke den samme nære forbindelse mellem nye missionærer og et stort nyt bagland, som der var for årtier siden! Men en tredje grund er netop partnerskabet. Fællesskabet mellem kirken i Nigeria og missionen og kirken i Danmark får kød og blod i missionærerne. De er bindeleddet mellem kristne i Nigeria og kristne i Danmark. De formidler inspirationen mellem kirken og folket i Nigeria og kirken og folket i Danmark. Det danske kirkeliv ville være et fattigere kirkeliv, hvis der ikke var præster og lægfolk, der var blevet udfordret og velsignet af mødet med kirker og kulturer fra andre verdensdele.

I Sudanmissionen tog vi for tre år siden konsekvensen heraf og ændrede formålsparagraffen. Tidligere var formålet at "bidrage til udbredel-

sen af evangeliet om Jesus Kristus i Afrika”, og det er stadig hovedformålet i de nye vedtægter. Men nu tilføjes der, for at understrege partnerskabet, gensidigheden: Sudanmissionen ser det endvidere som sit formål at frugtbar gøre viden og erfaringer fra missionsarbejdet i Afrika i kirkens tværkulturelle arbejde i Danmark og i det hele taget at formidle inspiration fra de afrikanske kirker til kirken herhjemme.

Fællesskabet mellem kirken i Danmark og fx. kirken i Nigeria styrkes gennem talrige besøg fra Danmark af volontører, officielle repræsentanter for missionsselskabet, familie og venner til missionærer og besøgsrejsedeltagere. I missionsselskabet glæder vi os over denne kontakt, for den er med til at styrke engagement i missionens arbejde. Igen her må man imidlertid spørge efter gensidigheden i partnerskabet. Vi har ingen missionærer eller volontører fra kirken i Nigeria, og kun et par gæster om året. Sådan er billedet ikke bare i Sudanmissionen, men stort set i alle missionsselskaber. Skyldes det, at vi i kirken i Danmark ikke føler noget større behov for hjælp eller inspiration fra de kirker, vi sender missionærer til? Eller skyldes det, at missionsselskaberne kun er gearet til en-vejs-trafikken fra Danmark til f.eks. Afrika?

Missionsselskabet i partnerskabet

Som missionsselskab er det vort mål at udføre vor missionsopgave i partnerskab med de selvstændige kirker i Afrika. For at bruge Ørnulf Steens formulering så er forholdet mellem Sudanmissionen og f.eks. den lutherske kirke i Nigeria præget af, at vi “deler en gensidig forpligtelse i forhold til fælles udfordringer”. Der også overensstemmelse mellem kirkens og missionens prioritering af de udfordringer, som må tages op i fællesskabet, nemlig evangelisation, uddannelse og diakonalt arbejde blandt de fattigste. Kirken i Nigeria er afhængig af de ressourcer, som Sudanmissionen (og andre partnere) kan tilføre kirken til de forskellige prioriteringsområder, ressourcer i form af penge og missionærer, og Sudanmissionen kunne af gode grunde ikke udrette noget som helst på disse områder, hvis ikke kirken var til stede med sine ressourcer i form af lønnede og ulønnede medarbejder, penge, erfaringer, forbindelser og ledelse.

Så vidt så godt. Problemet opstår imidlertid der, hvor Ørnulf Steen i sin definition af partnerskab siger at “alle ressourcer tilhører kirken som helhed”. I praksis fungerer det vel sådan, at den nigerianske kirkes ressourcer tilhører den nigerianske kirke, som uafhængigt af missionen træffer beslutninger om dem. Og missionens ressourcer tilhører

missionen, som uafhængigt af kirken træffer beslutninger om dem. Der kommunikeres naturligvis meget omkring beslutninger om udsendelse af missionærer og om økonomiske tilskud, men de endelige beslutninger træffes stort set altid i separate fora i Nigeria og i Danmark. Da det er kirken i Nigeria, der står med de uopfyldte behov (og altså ikke kirken/missionen i Danmark), og da det er missionen i Danmark, der disponerer over en økonomi, der er mange gange større end den samlede kirkes økonomi, så bliver magtforholdet meget skævt i missionsselskabets favør. Når kirken ikke har adgang til missionsselskabets beslutningsproces, og når missionsselskabet er så magtfuldt, så vil kirken også være meget tilbageholdende med at involvere missions-selskabet i sine beslutningsprocesser. Resultatet bliver let, at begge partnere oplever frustrationer i partnerskabet.

Også når det gælder DANIDA-støtte til kirkens udviklingsprojekter sidder missionsselskabet med den besluttende magt. Da enhver ansøgning sker på missionsselskabets ansvar, kan selskabet naturligvis afgøre, om en ansøgning skal sendes ind eller ikke. Set fra kirkens synspunkt må missionsselskabets indflydelse over kirkens økonomi tage sig ud som ganske afgørende. Set fra missionsselskabets side er indflydelsen dog lidt mere begrænset, i og med, at missionsselskabet kun kan formidle de økonomiske midler missionsvennerne, støtteorganisationer, fonde samt DANIDA til enhver tid måtte vælge at betroe selskabet til bestemte formål og på bestemte betingelser.

Hermed er vi ved sidste led i Ørnulf Steens beskrivelse af partnerskabet, nemlig den gensidige åbenhed. I og med at kirken og missionsselskabet i så høj grad træffer beslutningerne separat, vil hverken kirkens eller missionsselskabets ledere få lejlighed til en åben drøftelse af planer og ressourcer, af de kriterier der fra begge sider lægges til grund for beslutninger, eller af de krav og forventninger, som bagland og myndigheder stiller til partnerne. I det daglige samarbejde fornemmes disse problemer ikke så stærkt, bl.a. fordi missionærerne fungerer som formidlere mellem kirken og missionen.

LVF's rolle i partnerskaber

Hvad er Det lutherske Verdensforbunds rolle i de partnerskaber, Sudanmissionen indgår i? Da LVF er et forbund af verdens lutherske kirker, har missionsselskaberne ingen naturlig plads i forbundet, heller ikke i dets afdeling for mission og udvikling, hvilket er meget uhen-sigtsmæssigt. Om skylden skal lægges hos LVF eller hos den enkelte

nationale lutherske kirke, der ikke inddrager missionsselskaberne som en del af kirken i den internationale repræsentation kan diskuteres, men det ændrer ikke noget ved problemet. Det betyder, at missions-selskaberne ikke direkte kan påvirke eller påvirkes af arbejdet med mission i LVF.

Det betyder endvidere, at LVF i visse situationer opleves af missions-selskaber som en "blind makker". Missionsselskaberne ved som oftest ikke, hvilke kort LVF har på hånden, eller hvordan det vil spille sine kort, og man har heller ingen naturlige muligheder for at kommunikere med LVF om spilstrategier. Omvendt har LVFs struktur den styrke, set med f.eks. de afrikanske kirkers synspunkt, at de kommer med i et internationalt partnerskab med kirker, der prioriterer og agerer anderledes end missionsselskaberne gør.

For den enkelte kirke i Afrika kommer LVF til at fungere som endnu en partner, som kirken kan søge fællesskab med og også søge økonomisk støtte fra. Ofte koordinerer kirkens missionspartnere deres støtte til en kirke, så man ikke duplikerer eller modarbejder hinandens indsats. Ofte er LVF ikke med i en sådan koordinering, hvorfor LVFs støtte til en kirke kan opleves som problematisk. Missionspartnere til en lille afrikansk kirke havde aftalt, at man ikke ville give støtte til præstelønninger, da erfaringen viste, at det ville være vanskeligt at afvikle og i det hele taget let kunne få en afsmittende virkning på andre lønninger i kirken. Men kirken søgte og fik tilskud til dækning af et antal præstelønninger et begrænset antal år. En anden kirke i Afrika søgte og fik bevilget penge, dels til et træplantningsprojekt, dels til et kværnprojekt. I begge tilfælde bad kirken Sudanmissionen om med kort varsel at skaffe missionærer til at lede gennemførelsen af projekterne, da der ikke var taget højde for det i aftalen med LVF. I sådanne tilfælde kunne vi som missionsselskab godt ønske os et nærmere partnerskab mellem kirkerne, missionsselskaberne – og LVF, så vi i fællesskab kunne have planlagt og udført et bedre stykke arbejde til gavn for målgrupperne.

Disse lidt kritiske bemærkninger om LVF må dog ikke skygge for LVFs meget konstruktive rolle, når det gælder partnerskab i mission og kirke i Afrika. Gennem tilhørsforholdet til LVF er en række lutherske kirker blevet bragt i nærkontakt med hinanden og et lovende sydsyd partnerskab er under udvikling. Som et led i decentraliseringen af LVFs arbejde er der etableret et fællesskab af lutherske kirker i hhv. Sydafrika, Østafrika og Vestafrika. Det er tanken at flere og flere opgaver lægges hen til disse nye fællesskaber af lutherske kirker. Forhåbent-

lig vil disse fællesskaber udvikle sig til værdifulde partnerskaber, der kan styrke de enkelte kirkers udvikling. Sudanmissionen var ligesom en række andre missionsselskaber inviteret med til det første møde i LUCWA (Lutheran Communion in Western Africa), i 1995. Det var meget glædeligt at konstatere, at partnerskab i mission mellem lutherske kirker og missionsselskaber i Vestafrika havde høj prioritet på dagsordenen.

På radiomissionsområdet har LVF spillet en uvurderlig rolle i Afrika. Her har LVF bragt lutherske kirker og missionsselskaber sammen i en række partnerskaber omkring radiostudier og sendefaciliteter og medarbejdere. Et af de største muslimske folk i Afrika er kvægnomadefolket fulanerne, der i dag tæller mellem 15 og 20 millioner mennesker fra Senegal i vest til Sudan i øst. Ingen missionsselskaber eller kirker havde gjort alvorlige forsøg på at nå dem med evangeliet. Men for godt 30 år siden samlede LVF en række kirker og missionsselskaber i et partnerskab, der etablerede et radiostudio til produktion af kristne udsendelser til dette folk.

Responsen fra fulanerne var meget positiv, men de lokale menigheder var ikke klar til at etablere kontakter til dem. Derfor satte LVF et undersøgelsesarbejde i gang, der resulterede i et nyt partnerskab mellem en snes afrikanske kirker og vestlige missionsselskaber, hvis formål det var at motivere og udruste kirkerne og missionsselskaberne til at starte lokale missionsprojekter blandt fulanerne. I 1980 blev det internationale fulani-missionssamarbejde (Joint Christian Ministry in West Africa, JCMWA) etableret. I starten var næsten alle medlemmerne lutherske, men i dag er JCMWA en økumenisk organisation. Organisationen, der ledes af en bestyrelse med flertal af afrikanske kirkeledere, men i overvejende grad finansieres af vestlige missionsselskaber, har i meget høj grad bidraget til, at mange kirker og missionsselskaber i dag har store missionsprojekter med mange medarbejdere i gang blandt fulanerne. Sudanmissionen har været med fra starten, og vi glæder os over, hvor effektivt et partnerskab kan fungere i Afrika.

Partnerskab i fremtidens mission

Partnerskab vil utvivlsomt komme til at præge dagsordenen, også når det gælder kirke og mission i de kommende år. Spørgsmålet er, om vi i de enkelte missionsselskaber og kirker har den selvforståelse, at vi vitterligt er lemmer på samme legeme som andre missionsselskaber og kirker, og at vi altså ikke kan undvære hinanden – eller forsøger vi at

opbygge selvtilstrækkelige enheder? Hvis vi ser os selv som lemmer på et større legeme, så må det enkelte missionsselskab samtidig være rede til at indgå i hele legemets koordinering og dermed miste noget af sin selvstændighed.

For at fremme "koordineringen af lemmerne på legemet" har et tysk missionsselskab valgt at inddrage lederne fra samarbejdskirkerne i selskabets ledelse, således at de ikke-tyske bestyrelsesmedlemmer nu udgør fleretallet i den nye organisation "United in Mission". Er en internationalisering af missionsselskaberne en af vejene frem, når det gælder meningsfulde velfungerende partnerskaber i mission? Det skal blive spændende at følge dette eksperiment.

Mission har været opfattet som en envejskommunikation fra det "kristne vesten" til den "ikke-kristne verden". Spørgsmålet er, om vi i kirken og missionsselskaberne i Danmark virkelig har gjort op med den tænkning. Trods det faktum, at kirken i Danmark har været i tilbagegang i årtier, og at der er større og større grupper af befolkningen, der er mindre og mindre i kontakt med kirken, så har vi aldrig set så alvorligt på vor situation, at vi har bedt kristne i andre kirker og missionsselskaber om hjælp, og da slet ikke vore missionssamarbejdspartnere i Afrika og Asien. Kan vi bevare troværdigheden som missions-selskaber og som kirke i mission i Afrika og Asien, hvis vi ikke erkender vort eget behov for inspiration og hjælp? Det er ydmygende at skulle modtage hjælp; det er det for vore samarbejdskirker i Afrika og Asien, og det vil det også være for os i Danmark. Den dag vi kommer til vore samarbejdskirker i Afrika og Asien, ikke bare med en invitation til en gæst, men med et kald til missionærer til Danmark, er der udsigt til, at partnerskabet vil blive mere gensidigt og jævnbyrdigt (også selvom vi måske må medfinansiere deres mission i Danmark).

Partnerskaber er en af de måder, vi kan give udtryk for enheden i kirke og mission. Partnerskaber er samtidig en af de mest effektive måder, vi kan fremme den mission, vi som kirke og missionsselskaber er forpligtet på. At partnerskab ofte også kan være krævende og besværligt fritager os ikke for altid at tænke andre med og involvere andre i vor mission, så meget desto mere, som mission – hvis det er sand mission – aldrig blot kan være "min" mission, men altid må være Guds, hele kirkens Herres, mission.

Tanker i anledning af en studietur til Schweiz

*Inge Lise Langkjær, medlem af
Det mellemkirkelige udvalg i Haderslev stift*

I mine unge dage, nærmere betegnet sommeren 1962, da det endnu ikke var blevet almindeligt, at unge rejste på inter-rail eller, som i dag, til fjerne verdensdele, var jeg så heldig at opleve en måned på en økumenisk arbejdslejr i Nordwales arrangeret af Kirkernes Verdensråd. Hvordan jeg fandt frem til den, husker jeg ikke, derimod er der en masse andre ting, jeg mindes tydeligt. En flok unge mennesker fra hele verden skulle på denne måned gennemrestaurere en lejrbygning, beregnet til at være en sommerferielejr for unge metodister fra hele England.

To år senere var jeg på en lignende lejr i et af de værste slum-områder i Manchester, denne gang med anglikanere som værter.

Ved et par lejligheder blev jeg bedt om at give en orientering om Kirkernes Verdensråd, dets historie og arbejdsområder, ved sammenkomster med lokale menigheder. Det var allsammen meget spændende, men jeg må tilstå, at KV som organisation virkede meget fjern.

Derimod har fællesskabet om arbejdet, gudstjenesterne, bibelstudierne, vandreturene og besøgene i de lokale menigheder efterladt et indtryk for livet.

Alle disse erindringer dukkede frem fra underbevidstheden i forbin-

delse med den studietur til Genève, 16 medlemmer af de mellemkirkelige stiftsudvalg samt Ane Hjerrild og Klaus Meisner som diskrete men effektive ledere, begav sig ud på i bededagsferien 96.

Men først skulle vi til Schaffhausen!

I Zürich blev vi modtaget af Birgit og Peter Stokholm. Efter 30 år som præstepar i Den reformerte Kirke i Schweiz, med to børn og en svigersøn som præster i samme område, kan man vist roligt sige, at familien har sat sit præg på den lille kanton, der under krigen nærmest var afskrevet som en del af Schweiz.

Efter middagen den første aften fik vi en meget omfattende redegørelse for det kirkelige arbejde i kantonen. Datteren har det kirkelige nødhjælpsarbejde i kantonen som sit særlige ansvarsområde og er desuden sognepræst på deltid sammen med sin mand. Sønnen lægger en stor del af sin arbejdskraft i aktiviteter for børn og unge foruden at passe de almindelige pligter i sit sogn. For mig var det nyt, at man tildele forskellige specialfunktioner en vis procentdel af en præsteløn, f.eks. 30 eller 40%, og man skal så udføre det mere traditionelle præstearbejde op til 100%. Det er åbentbart heller ikke ualmindeligt, at et ægtepar deler et embede, hvilket er praktisk, da børneinstitutioner er en by i Rusland – men også økonomisk muligt, da præstelønnen i denne kanton er meget høj.

Den reformerte Kirkes børne- og ungdomsarbejde er meget imponerende, med tilbud til forskellige aldersgrupper (deltagelse i en del af det er en betingelse for senere at blive konfirmeret. Desuden er der obligatorisk deltagelse i et ret stort antal ungdomsgudstjenester). Det er et område, man arbejder meget med, og vi fik præsenteret et forslag til fornyelse af den kirkelige undervisning rettet til 3 forskellige alderstrin:

1.-3. klasse: 40 timer i løbet af et år bestående af "Kirchliche Heimatkunde": dåb, nadver, bøn, kirkeåret + 2-3 familiegudstjenester.

4.-6. klasse: 60 timer over "troens fundament", skikkelser fra G.T., Jesu liv, N.T.'s omverden, fra mundtlig overlevering til bog. Desuden ungdomstjenester og evt. klubber og lejre.

7.-9. klasse: 80 timer med konfirmandundervisning under emnet "liv og tro". Deltagelse i almindelige gudstjenester, ungdomsgudstjenester, lejre, weekender, kor, diskussionsaftener og praktiske opgaver.

Jeg var indkvarteret fra lørdag til søndag hos en ung kvindelig præst i et 3-sogns pastorat på landet. Selv om det er små sogne, er der livlig aktivitet, især inden for børne- og ungdomsarbejdet, med aftengudstjenester og konfirmandlejre. Interessant var det også at blive orienteret om kirkens organisatoriske opbygning. Dette skete på et møde med medlemmer af Kirkerådet i Kanton Schaffhausen.

Den mindste enhed er sognet (31 ialt), som er medlem af Den evangelisk-reformerte Kirke i Kanton Schaffhausen (ca. 38.000 medl.). Denne er så igen medlem af Forbundet af schweiziske evangeliske kirker.

Lovgivende myndighed er kirkeforsamlingen – og på kantonalt plan synoden (94 medl., mindst 2 pr. sogn). Udøvende myndighed er menighedsrådet (hvor præsten er medlem) – og på kantonalt plan kirkerådet (4 lægfolk og 3 teologer), som har hver deres nøje definerede arbejdsområde, f.eks.: økonomi, diakoni, sjælesorg, undervisning, kvindespørgsmål, minoriteter, ungdomsarbejde, voksenuddannelse, medier, økonomi, mission, udviklingssamarbejde osv.

Præsten bliver valgt af kirkeforsamlingen, og hans/hendes arbejdsgiver er kirkerådet.

Kanton Schaffhausen

	Lovgivende	Udøvende	Ansatte
Lokale menigheder (31 ialt)	Menighedsforsamling (alle over 16 år)	Menighedsråd (præsten medlem)	Præst (ca. 39 embeder) sognemedhjælper
Kantonen (ca. 38.000 medl.)	Synode (94 medlemmer)	Kirkeråd (4 lægfolk, 3 teologer)	Sekretariat for fælleskirkelig virksomhed

Det er helt tydeligt, at social-etiske spørgsmål spiller en meget større rolle end dogmatiske, i forhold til det, vi er vant til det i de lutherske kirker.

Man skal selvfølgelig altid være sig for at drage forhastede slutninger,

men efter 2 dage i Schaffhausen rejser man videre med indtrykket af et smørhul i det rigeste land i Europa, med en kirke bestående af idérige og engagerede lægfolk og præster.

Er der mon slet ingen sociale problemer?

De sidste to dage af besøget var tæt besat med præsentation af arbejdet i forskellige organisationer, der har til huse i Det økumeniske Center i Genève: Det lutherske Verdensforbund, LVF, Kirkernes Verdensråd, KV, og Konferencen for Europæiske Kirker, KEK.

Mange af præsentationerne var centreret omkring de kommende generalforsamlinger og forberedelserne til disse.

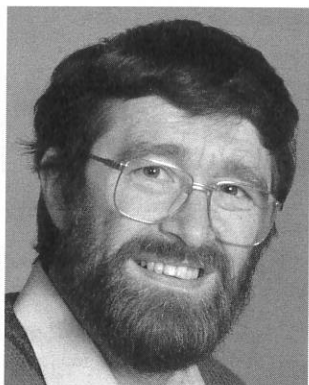
Også her var der mange entusiastiske medarbejdere – på en spændende, multi-national arbejdsplads. Men hvor er det dog stort!

Den sidste eftermiddag gjorde beretningen om den moderne slavehandel med kvinder fra Østeuropa og Asien et stort indtryk på den danske delegation. Medarbejdere i KEK vil i samarbejde med Europarådet og andre relevante organer forsøge at gøre en indsats for at bekæmpe denne grove udnyttelse.

Det var dage med masser af indtryk, informationer og møder med et utal af mennesker. Altsammen meget interessant og nyttigt. Men – alt det, der beslutes, alle de blade, tidsskrifter og bøger, der trykkes – hvordan når det ud til menighederne i medlemslandene?

For mig er økumenisk arbejde ikke så meget store konferencer med tonsvis af papir og resolutioner, som hurtigt glemmes. Det er – apropos min indledning – et fællesskab med mennesker opvokset i en anden kirkelig tradition og med en kristendomsopfattelse forskellig fra min.

Indtryk fra Det mellemkirkelige Råds delegationsbesøg i Schweiz

*Morten Jødal, medlem af Det mellemkirkelige
stiftsudvalg i Ålborg Stift*

Delegationsrejsen, som jeg var så heldig at kunne deltage i, var særdeles velorganiseret med tre hovedpunkter:

1. Besøg i Schaffhausen med orientering om schweiziske kirkeforhold.
2. Menighedsbesøg med privat indkvartering i Schaffhausens omegn.
3. Besøg i Det økumeniske Center i Genève med grundig orientering om Det lutherske Verdensforbund, Kirkernes Verdensråd og Konferencen for Europæiske Kirker.

Rejsens program var meget tæt besat, og specielt opholdet i Genève var mættet med informationer, der kun i meget begrænset omfang kan videregives i en rapport. Men det følgende er nogle indtryk.

1. Kirkeforhold i Schweiz.

Ret beset blev vi kun orienteret om forholdene i Schaffhausen, idet et vigtigt træk ved den schweiziske styreform, også kirkeligt, er et udpræget kantonalt selvstyre. Orienteringen blev givet af pastor Peter Stokholm samt hans søn og datter, der også er præster i den reformerte kirke.

Et gennemgående træk er en stærk synode med repræsentanter for hver enkelt menighed i kantonen. Synoden vælger det kantonale kirkeråd på syv personer, som er sammensat efter nogenlunde samme principper som de mellemkirkelige stiftsudvalg, med flertal af lægfolk. De kantonale kirkeråd sender så repræsentanter til det landsdækkende kirkeråd.

Denne styreform virker som et stærkt forpligtende fællesskab. Pastor Inger Stokholm fortalte, at hun ikke indbyder til møder, men indkalder repræsentanter for menighederne, der skal melde afbud, hvis den udpegede repræsentant ikke kan komme. Hun fører fremmøderegnskab, og de fraværende kontaktes bagefter og skal give forklaring på fraværet.

Peter Stokholm berettede om et demokrati, hvor det er et vigtigt princip, at formandsposten går på omgang mellem de valgte medlemmer af et råd. Posten betragtes som en opgave, ikke som et æreshverv, og man vogter omhyggeligt over, at ingen kommer til at gro fast i den. Dette princip gælder både i det kantonale kirkeråd og i det verdslige styre.

Vi havde kun meget begrænsede debatter om de teologiske forskelle mellem vore kirker, der ikke synes af være særlig store. Men debatten om styreform kom til at stå så meget desto stærkere. Peter Stokholm udtalte: "Jeg vender ikke tilbage til folkekirken, før den har indført en synode".

2. Menighedsbesøg.

Delegationens medlemmer var indkvarteret privat i forskellige menigheder, hvor vi fik en meget fin modtagelse. Vi overværede gudstjenester i de respektive menigheder. Den mest slående forskel fra den danske højmesse var en form, hvor liturgien spillede en mere underordnet rolle. Der er ikke faste tekstrækker, men den enkelte præst vælger selv sit tema.

Alt i alt var denne gudstjenesteform en spændende oplevelse, fordi den viste en meget anderledes måde at gribe gudstjenesten an på. Men den gav ikke inspiration til forslag om radikale forandringer i den danske højmesse.

3. Det økumeniske Center.

Hele mandagen gik med et omfattende program, hvor vi blev præsenteret for Det lutherske Verdensforbunds struktur og orienteret om de forskellige afdelinger.

Director Viggo Mortensen, afdelingen for Teologi og Studier, berettede om verdensforbundets arbejde med bl.a. at fokusere på skabelsen og på de etiske problemer med den nye genteknologi.

I afdelingen for World Service (Nødhjælp og Udvikling) blev vi orienteret om omfattende flygtningeprojekter, og dansk kirkeforståelse blev konfronteret med pågående spørgsmål, som udspringer af hjælpearbejdet: "What is your church doing about landmines?", spurgte Rebecca Larson, LVF, der forklarede, at landminer er en af de vigtigste hindringer for gennemførelse af repatrieringsprojekter i lande, hvor borgerkrigene er afsluttede, og hun argumenterede ivrigt for, at dette også er kirkens problem.

I afdelingen for Mission og Udvikling blev vi også stillet overfor en lang række udfordringer til den vestlige måde at tænke på. Vesten er ikke længere automatisk førende, og den tid er kommet, da missionen også begynder at gå den anden vej. Afdelingens leder, Péri Rasolondraibe, der er madagasser, fortalte også barske historier om de krav bl.a. Verdensbanken stiller til markedsøkonomi som basis for demokratisering, og hvordan den medfølgende fattigdom er en væsentlig hindring for gennemførelse af projekterne. Her kan kirken tænke anderledes.

Vi blev endvidere sat ind i verdensforbundets finanser, og der blev naturligvis fokuseret på Danmarks bidrag: Medlemsbidraget er alt for lille, i betragtning af, at vi er en folkekirke, modsat de fleste af medlemmerne, som er minoritetskirker i deres lande. Til gengæld er man overordentligt tilfreds med vort bidrag til World Service, hvor vi er blandt de største bidragydere på verdensplan. Vore bidrag går blandt andet til projekter, der udføres i tæt samarbejde med Folkekirkens Nødhjælp.

Det lutherske Verdensforbund har alt i alt økonomiske problemer og arbejder ihærdigt for at få balance i budgettet.

Endelig fik vi en orientering om verdensforbundets kommunikations-

afdeling og om forberedelserne til generalforsamlingen i Hong Kong. Tidspunktet er lige efter Kinas overtagelse af kronkolonien, og der bliver fra flere sider stillet spørgsmålstegn ved, om det kan lade sig gøre at holde kirkemøde på dette sted på denne tid. Også koordinatoren Yvonne Dahlin indrømmede, at hun nærer bekymring, men officielt er der ingen vaklen i gelederne, og forberedelserne er langt fremskredne.

Tirsdagens program omfattede om formiddagen Kirkernes Verdensråd, hvor vi blev orienteret om rådets struktur og virke. Der er her tale om en organisation med mange forgreninger, men trods navnet ikke en fælles organisation for alle kirker i verden. Faktisk er kun lidt over halvdelen af de kendte kirkesamfund medlemmer. Foruden fraværet af den romersk-katolske kirke er der på verdensplan bl.a. ganske mange pinsekirker, der ikke er medlemmer. Men der foregår dog uformelle samtaler også med ikke-medlemskirker.

To punkter var særligt spændende under denne del af besøget:

Dels præsentationen af projektet "Evangeliet og Kulturerne", som også er søsat herhjemme. Der var bidrag fra mange lande til dette projekt, og det er et uhyre bredt spektrum af problemstillinger, man i forskellige kulturer finder det vigtigt at beskæftige sig med i evangelisk sammenhæng.

Dels blev der gjort et nummer ud af det danske "Takt og tone" papir, som, skønt det har vakt så meget røre herhjemme, i verdenssammenhæng straks er blevet accepteret og betragtes som et væsentligt bidrag til arbejdet for fælles mission og for at undgå "uærlig evangelisation".

Tirsdag eftermiddag blev vi præsenteret for Konferencen for Europæiske Kirker. Denne organisation, der i sine første mange år har fungeret som bindeled mellem øst- og vestkirker i Europa, har efter jerntæppets fald i nogen grad fået nye opgaver. Der er stadig store regionale forskelle i Europa, men de klare grænser er forsvundet eller flyttet. Til gengæld er der behov for et organ, der giver mulighed for samtale på tværs af den stigende nationalisme i Europas stater.

KEK ser også sig selv som et forum, hvorigennem kirkernes stemme kan høres i EU. Det gav anledning til nogen debat om uafhængighed

af politikerne. Men vi fik af vide, at problemet nærmest vender modsat: EU-politikerne har ved flere lejligheder spurgt KEK til råds, men KEK er i sit virke på ingen måde underlagt EU, og KEK er sig meget bevidst, at organisationen også omfatter kirkerne i de gamle østlande, der ikke foreløbig har nogen mulighed for af blive EU-medlemmer.

KEKs arbejdsmåde virkede på mange måder mere nær og konkret end Kirkernes Verdensråds. Også denne organisation er naturligvis ked af, at den romersk-katolske kirke ikke er medlem, men der er gode kontakter.

Som helhed var rejsen til Schweiz en meget stor oplevelse. Der var bestemt ikke tale om en ferierejse, men om fem dage mættede med nye indtryk hele dagen igennem. Vi blev velorienterede i de store økumeniske organisationers opbygning, mødte mange interessante mennesker og hjembragte en stor mængde papirer.

Beretning for arbejdet i Det mellemkirkelige Råd i 1996

Sekretariatschef Ane Hjerrild

I mellemkirkeligt arbejde er der opgaver, som dukker op med regelmæssige mellemrum, mens andre er engangsforetagender. De opgaver, som kommer år efter år på samme tid, vedrører først og fremmest de administrative forhold, der danner rammen om Rådets arbejde. Den del, som vedrører indholdet, veksler fra år til år, fordi dagsordenen for dette arbejde sættes af folkekirkens menigheder. Det er dem, arbejdet er til for, samt de kirker og internationale kirkelige fællesskaber, vi er i kontakt med, og som arbejdet sker gennem. Et år kan der således være mange henvendelser fra danske menigheder om forbindelser til andre kirker, om information af forskellig art eller om foredrag og skriftligt materiale. Et andet år kan der være mange besøg eller konferencer i Danmark, eller der modtages henvendelser fra de internationale organisationer, som det tager tid og opmærksomhed at behandle. Et tredje år kan det være Rådets egne initiativer, som vejer tungest på dagsordenen. Derfor kan man dårligt tale om et normalår for mellemkirkeligt arbejde.

Når jeg alligevel tror, at det kan være rimeligt at kalde 1996 for et "mellemkirkeligt normalår" skyldes det, at der har været mange små eller relativt små sager af alle tre nævnte kategorier, som Rådet og dets sekretariat har beskæftiget sig med. Der har ikke været én stor sag, som har fyldt uforholdsmæssigt meget. I og med at Det mellemkirkelige Råd nu har fungeret i seks år, er der også sager, der dukker op for

anden eller måske endog tredje gang, og som dermed befæster indtrykket af en vis rutine.

Deltagelse i de internationale organisationers arbejde

Forholdet til de internationale kirkelige organisationer har været præget af en stadig kommunikation, af muligheder for besøg og for spørgsmål, som er rejst og dermed er blevet behandlet af de arbejdsgrupper, der følger arbejdet i den pågældende organisation, og som indstiller derom til Rådet. Rådet har derefter drøftet indstillingerne og taget beslutningerne.

I maj arrangerede Rådet ligesom i den første valgperiode et besøg i Schweiz for stiftsudvalgene. Repræsentanter fra de mellemkirkelige stiftsudvalg og et par rådsmedlemmer besøgte den reformerte kirke i Schaffhausen, hvor pastor Peter Stokholm, der er præst og ansvarlig for kirkens økumeniske arbejde, havde arrangeret et program der gav et bredt kendskab til kirkelivet i denne kanton. Efterfølgende var der arrangeret besøg i Det økumeniske Center i Genève, hvor deltagerne fik en grundig introduktion til arbejdet i Det lutherske Verdensforbund, Kirkernes Verdensråd og Konferencen for Europæiske Kirker. Under opholdet i Genève var der desuden lejlighed til at besøge den danske menighed, som med sædvanlig gæstfrihed inviterede til gudstjeneste og efterfølgende sammenkomst, hvor menigheden fortalte om livet som dansk menighed i udlandet, mens vi som gæster fortalte nyt fra folke- og kirkeliv i Danmark. To af deltagerne i besøget i Schweiz har andetsteds i årbogen fortalt om deres indtryk af besøget.

Både Rådets og diverse arbejdsgruppers dagsorden afspejler, at der i løbet af 1997 og 1998 afholdes generalforsamling i både Konferencen for Europæiske Kirker (KEK), Det lutherske Verdensforbund (LVF) og Kirkernes Verdensråd (KV). For KEKs vedkommende afholdes der endog umiddelbart forud for generalforsamlingen et al-europæisk møde i samarbejde med den europæiske del af den romersk katolske kirke med temaet "Forsoning – Guds gave og kilde til nyt liv". Dette møde og KEKs generalforsamling finder sted i Graz i Østrig.

Til disse møder er der udpeget deltagere fra folkekirken. Allerede i 1995 skrev Det mellemkirkelige Råd til alle stiftsudvalg og folkekirkelige organisationer og bad om forslag til delegater til generalforsamlingerne med henblik på at sammensætte delegationerne så bredt som

muligt. Mange stiftsudvalg og organisationer efterkom invitationen, og efter indstilling fra de tre pågældende arbejdsgrupper udpegede Rådet de tre delegationer, som nævnes sidst i denne beretning. De tre delegationer indledte forberedelsesarbejdet i 1996, og for KEKs vedkommende blev der i samarbejde med Det økumeniske Fællesråd udgivet et dansk forberedelseshæfte til Graz-møderne.

Det lutherske Verdensforbund

I forhold til Det lutherske Verdensforbund har meget arbejde været brugt på Fælleserklæringen om Retfærdiggørelseslæren. Dokumentet, som handler om luthersk og romersk katolsk forståelse af Guds retfærdiggørelse af mennesker i Jesus Kristus, blev allerede i 1995 sendt ud til kirkerne med forespørgsel om, hvorvidt de lutherske kirker i dokumentet kunne genkende deres egen lære om retfærdiggørelsen, og om de i fremstillingen af den romersk katolske lære kunne anerkende, at denne lære ikke længere gav grund til fordømmelse. Det mellemkirkelige Råd har oversat dokumentet og med en introduktion sendt det ud til stiftsudvalgene, således at det derfra kunne sendes til alle menigheder. I løbet af 1996 blev det klart, at en del lutherske kirker ønskede større ændringer i teksten, før de ville tage stilling til dokumentet. Det lutherske Verdensforbund og den romersk katolske kirkes enhedssekretariat har derfor haft fornyede forhandlinger, således at en ny version af dokumentet bliver sendt til medlemskirkerne i 1997. I forhandlingerne om den anden udgave af dokumentet, deltog Niels Henrik Gregersen i forhandlingerne i LVF.

Når Rådet til sin tid modtager den endelige version sendes den til biskopperne til stillingtagen. I det svar, som MKR indsender til LVF, vil biskoppernes stillingtagen udgøre svaret m.h.t. det læremæssige i dokumentet.

Det mellemkirkelige Råd har indsendt nominering af den hidtidige generalsekretær Ishmael Noko til genvalg som generalsekretær i endnu en periode.

Københavns Drengekor er af LVF inviteret til at synge ved fejringen af organisationens 50 års jubilæum under generalforsamlingen i Hong Kong i 1997, og Drengekorets ledelse og MKR har samarbejdet om at søge fondsstøtte til rejsen for koret. Med udgangen af 1996 var der givet tilsagn om en stor del af de midler, der er nødvendige til korets rejse.

I december deltog biskop Kresten Drejergaard i kirkelederkonference for LVFs europæiske medlemskirker. Ane Hjerrild deltog i april i et LVF delegationsbesøg til den evangeliske kirke i Kroatien som et led i forsøgene på at opnå enighed mellem to fløje af kirken. I en konsultation om Theology of Religion deltog Nikolaj Frøkjær-Jensen, Hong Kong, som udpeget af Rådet.

Ann Elisabeth Skov Sørensen deltog i konference for kvindelige teologer, der mødtes i Letland i maj.

Karsten Nissen, der er medlem af LVFs council, Christian Balslev-Olesen, der er medlem af kommissionen for Tjeneste i Verden, og Ane Hjerrild, der er medlem af kommissionen for økumenisk samarbejde, deltog i september i LVFs rådsmøde i Genève. Karsten Nissen, der er formand for kommissionen Mission og Udvikling, har desuden deltaget i to eksekutivkomitemøder i LVF.

Mette Geil har deltaget i ledertræning for unge lutherske kvinder, der er afsluttet i 1996.

Kirkernes Verdensråd

I 1997 arrangerer Kirkernes Verdensråd en konsultation om lægfolkets rolle i kirken og i den økumeniske bevægelse, og folkekirken har fået en invitation til at sende en deltager til denne konsultation. Med udgangspunkt heri inviterede Rådet de mellemkirkelige stiftsudvalg til at udpege et medlem til en ad hoc arbejdsgruppe om lægfolkets rolle med henblik på at udarbejde et debatoplæg og være baggrundsgruppe for den ene deltager i konsultationen.

Arbejdsgruppen nedsattes med repræsentanter fra Haderslev, København, Helsingør og Roskilde stift. Ad hoc arbejdsgruppen afsluttede sit arbejde i januar 1997 med et debatoplæg. Rådet har udpeget Lisbet Christoffersen til at deltage i KV-konsultationen.

I indeværende ti-år har KV gennemført et særligt program "Kirker i solidaritet med Kvinder", og i denne sammenhæng har der været arrangeret såkaldte team-visits til alle medlemskirker for at drøfte spørgsmål i relation med temaet med hver enkelt medlemskirke. Et sådant team-visit var arrangeret til Danmark i 1996. Bl.a. var stiftsudvalgene indbudt til at møde gæsterne.

I december 1996 afholdtes Kirkernes Verdensråds Verdensmissionskonference i Brasilien med hovedtemaet om Evangelium og Kultur. I Danmark indgik en række organisationer og kirkesamfund i et samar-

bejde om Evangeliet og Kulturerne, og Det mellemkirkelige Råd indgik i dette samarbejde. Der udarbejdedes en række materialer til brug i studiekredse i menigheder og organisationer, og der holdtes en række foredrag om emnet.

I missionskonferencen i Brasilien deltog Mogens Jensen og Katrine Hermansen. Desuden deltog fra dansk side Birger Nygaard fra Dansk Missionsråd og Holger Lam fra Det økumeniske Fællesråd.

Ane Hjerrild deltog i maj i møde for økumeniske medarbejdere i diverse medlemskirker.

Peter Lodberg og Anna Marie Aagaard samt Ane Hjerrild deltog i Kirkernes Verdensråds centralkomitemøde i september i Genève.

Anna Marie Aagaard, som er en af KV's præsidenter, har desuden deltaget i eksekutivkomitemøde i Libanon og i møde for finanskomiteen i Genève.

Frem til generalforsamlingen i 1998 har Kirkernes Verdensråd bedt medlemskirkerne give deres bidrag til en fælles forståelse af og vision for Kirkernes Verdensråd. Det mellemkirkelige Råds arbejdsgruppe om Kirkernes Verdensråd har arbejdet med denne problematik og har udarbejdet forslag til Rådet til et første svar til KV i denne proces. Arbejdsgruppen mødtes med Rådet i december og drøftede oplægget.

Konferencen for Europæiske Kirker

Birgitte Thyssen, der er indvalgt i KEKs centralkomite som vicepræsident, har deltaget i centralkomitemøde og i flere præsidiemøder i KEK. Birgitte Larsen har deltaget i møde i KEKs studiekomite.

I maj arrangerede Nordisk Økumenisk Råd en fællesnordisk drøftelse om muligheden for integrering af European Ecumenical Council on Church and Society i KEK. I denne drøftelse deltog Klaus Meisner.

KEKs hidtidige generalsekretær fratræder i 1997 og i løbet af 1996 foretog KEKs centralkomite arbejdet med ansættelsen af en ny generalsekretær. Det mellemkirkelige Råd havde nomineret sin sekretariatschef til stillingen og hun var sammen med to andre kandidater indkaldt til ansættelsessamtale.

Birgitte Thyssen var nomineret til generalsekretærposten af et medlem af KEKs centralkomite.

Nordisk Økumenisk Råd

I Nordisk Økumenisk Råd blev der afholdt årsmøde i Ebeltoft i juni. Fra Folkekirken deltog Edith Aller, Alice Pedersen og Kirsten Clement som repræsentanter. Fra sekretariatet deltog Klaus Meisner. Under årsmødet blev der arrangeret udflugt til bl.a. Mols og til Fregatten Jylland. Alice Brask stod for udflugten. Som afslutning på årsmødet afholdtes gudstjeneste i Århus Domkirke med biskop Kjeld Holm, der også havde inviteret årsmødets deltagere til en efterfølgende sammenkomst.

Nordisk flygtningekonsultation arrangeret af NØR afholdtes i december, ligeledes i Danmark.

I den nordiske arbejdsgruppe om "Lehrverurteilung – kirchentrennung?" deltager Peder Nørgaard-Højen og Erik Kyndal som udpeget af MKR. Der har været afholdt et møde i Danmark i arbejdsgruppen i marts.

Ane Hjerrild deltog i februar i møde for de nordiske mellemkirkelige sekretærer og ledende tjenestemænd i de nordiske lutherske kirker.

Nordisk social-etiske conference, der fandt sted i København, havde emnet "Lokalmenigheden og dens rolle i det samfund, den er en del af". En arbejdsgruppe med deltagelse fra Diakonissestiftelsen, De samvirkende Menighedsplejer og Kirkens Korshær havde udarbejdet forslag til program og stod for tilrettelægningsen af den praktiske gennemførelse.

NØR arrangerer en del nordiske konferencer om aktuelle og specielle teologiske emner, og invitationerne hertil har været udsendt til stiftsudvalgene og til forskellige kirkelige organisationer.

Danske Kirkers Samråd

Danske Kirkers Samråd har i årets løb gennemført en evaluering af arbejdet og en drøftelse af samrådets arbejdsform.

På sit møde i juni enedes samrådets medlemmer om følgende nye formulering af DKS' formålsparagraf:

"Pgf. 2 Danske Kirkers Samråd er et selvstændigt forum for samtale, som kun kirker kan deltage i. Arbejdet omfatter tre hovedområder:

dialog mellem kirkerne, gensidig orientering og behandling af problemer mellem kirkesamfund.

Stk. 2 Danske Kirkers Samråd er gennem en samarbejdsaftale tilknyttet Det økumeniske Fællesråd (DØF). Det betyder, at DKS samarbejder med DØF på forskellige måder. Der består et organisatorisk samarbejde via DØFs sekretariat. DKS kan efter forhandling foranledige, at DØF nedsætter udvalg, som behandler emner af fælles interesse. Gennem denne samarbejdsaftale anerkender og bruger DKS DØFs økumeniske kompetence.

Stk. 3 Danske Kirkers Samråd kan udtale sig i eget navn – med angivelse af eventuelle forbehold fra de enkelte kirkers repræsentanter.”

Udenlandske kirkebesøg

Der har i årets løb været besøg af en række kirkefolk fra udlandet, bl.a. i forbindelse med det engelsksprogede teologikursus på Københavns Universitet. Til dette kursus havde flere stiftsudvalg inviteret gæstestuderende, og Rådets sekretariat koordinerede deres ophold i samarbejde med de kirkelige organisationer, der også havde inviteret studerende.

Samarbejde med Folkekirkens Nødhjælp og Dansk Missionsråd

I april havde Rådet en drøftelse med medlemmer af Dansk Missionsråd, hvor drøftelsen blandt andet mundede ud i et forslag om afholdelse af en høring om partnerskab. Hensigten var, at dette skulle ske i et samarbejde mellem Dansk Missionsråd, Folkekirkens Nødhjælp og Det mellemkirkelige Råd. Ved senere drøftelser mellem de tre er forslaget omarbejdet til et forslag om at afholde fælles kurser på stiftsplan om partnerskab, internationalt samarbejde, venskabsmenigheder m.v. To stiftsudvalg er forespurgt, om de vil være med til at afholde et første forsøgskursus i løbet af 1997.

På mødet med DMR i april drøftedes endvidere spørgsmålet om, hvordan missionsselskaber bedre kan få information om de særlige arbejdsområder i de respektive internationale organisationer, som er af særlig interesse for missionsarbejdet.

Bilaterale kontakter med kirker

Flere og flere menigheder har etableret særlige kontakter med menigheder i andre lande og kirker, og sammen med de kontakter, som mange kirkelige organisationer har, er der et væld af kontakter som ingen har et samlet billede af. Det mellemkirkelige Råd har udsendt et spørgeskema til stiftsudvalgene og de kirkelige organisationer med henblik på at skabe et overblik over, hvad der findes af kontakter med kirker i udlandet. Hensigten med en sådan oversigt er at udsende den til interesserede, således at menigheder eller organisationer med kontakter i samme område, kan få kendskab til hinandens arbejde og evt. samarbejde derom. Hensigten er ligeledes at opdatere informationerne løbende.

Deltagelse i møder, bispevielser m.m.

Britta Schall Holberg har deltaget i bispevielse i Maribo og Edith Aller i bispevielse i Viborg.

Studerende på Pastoralseminariet i København har i både forårs- og efterårssemesteret været på besøg i Det mellemkirkelige Råd, hvor formanden fortalte om Rådets arbejde.

I generalsynoden for Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands deltog Niels Thure Krarup, mens Verner Bruhn repræsenterede Rådet ved årsmødet for den nord-elbiske kirke ved en gudstjeneste i Slesvig.

I Church of Scotlands synode i maj deltog Mogens Jensen, der efterfølgende arbejder på at skabe venskabsforbindelser mellem menigheder i specielt Ribe stift og Skotland.

I Nordisk-Tysk Kirkekonvent, der fandt sted i Tyskland, deltog Finn Rosenberg.

Ved Det Danske Missionsselskabs jubilæumsfejring deltog Britta Schall Holberg og i repræsentantskabsmødet i januar deltog Knud Sørensen.

I april afholdtes Nordisk Gudstjenestekonference i Løgumkloster i Danmark med hovedemnet Musikkens rolle i gudstjenesten. Konfe-

rencen blev forberedt af en arbejdsgruppe bestående af Olav Lindegaard, Leif Evald, Holger Villadsen, Ole Brinth, Verner Bruhn og med Klaus Meisner som sekretær.

I fejringen af Porvoo Erklæringen deltog som gæster Erik Norman Svendsen i Trondheim, Ane Hjerrild i Tallinn og Kresten Drejergaard, Kjeld Holm og Ane Hjerrild i Westminster Abbey. Ane Hjerrild har desuden deltaget som observatør i møde for Porvoo kontaktgruppen.

Erik Norman Svendsen deltog i januar i Bonhoeffer-seminar i Sydafrika.

Gunnar Bach Pedersen deltog i europæisk kristen internet konference i Frankfurt am Main arrangeret af European Region of World Association of Christian Communication.

Ole Skov Thomsen deltog i Anglo-Skandinavisk-Baltisk pastoralkonference.

Møde med stiftsudvalgene

Det årlige møde med stiftsudvalgene fandt sted d. 8. juni på Nyborg Strand. Programmet for mødet var tilrettelagt i samarbejde med stiftsudvalgene i Helsingør og Ribe.

Rektor for Folkekirkens Pædagogiske Institut Eberhard Harbsmeier holdt hovedforedraget om "Verden og vor egen virkelighed – Det mellemkirkelige arbejde i skæringspunktet mellem lokal menighed og global samhörighed".

Desuden berettede formanden om arbejdet i Det mellemkirkelige Råd, og der var drøftelse med udgangspunkt i følgende spørgsmål: "Hvad er det, vi som stiftsudvalg kan bidrage med i folkekirkens sammenhæng, og hvordan kommer vi på menighedsrådenes dagsorden? Er der i det lokale arbejde andre end menighedsrådene, der kan inddrages som samarbejdspartnere?"

Udgivelser i 1996

Fælleserklæringen om Retfærdiggørelseslæren er i den første og foreløbige udgave oversat til dansk og udsendt til stiftsudvalgene, der har videresendt dokumentet til alle menighedsråd.

Den endelige udgave af dokumentet udsendes fra LVF til alle medlemskirker til udtalelse i begyndelsen af 1997.

Der er udgivet tre små hefter om arbejdet i de internationale organisationer, en om KEK, en om LVF og en om KV. I hefterne, der er illustreret, fortæller danske medlemmer af den pågældende organisations styrende organer om det aktuelle arbejde i organisationen set i relation til dansk kirkeliv.

A People and its Church er oversat til tysk til udgivelse i 1997, ligesom et engelsksproget hefte om folkekirken forberedes.

I samarbejde med Det økumeniske Fællesråd er der udgivet et forbedringshefte til KEKs generalforsamling og Graz-mødet i det hele taget, med titlen Forsoning – på vej mod Graz.

Der er udsendt seks numre af Nyt fra Det mellemkirkelige Råd, og 10 numre af Church News from Denmark redigeret af Gunnar Martin Nielsen. Church News bringes også på InterNet.

Britta Schall Holberg har deltaget i arbejdet med bygningskulturens dag, der i 1996 arrangeredes under titlen "Troens Huse og Dødens Haver".

Rådet har fra de nævnte og mange andre konferencer og møder modtaget rapporter, der kan rekvireres mod betaling af kopi- og portoudgifter. Rapporterne omtales som regel i NYT fra Det mellemkirkelige Råd.

Arbejdet i Råd og arbejdsgrupper

Der har i årets løb været afholdt syv møder i Rådet. På sit møde i december havde Rådet en drøftelse med arbejdsgruppen om Kirkernes Verdensråd. På baggrund af denne drøftelse blev der udarbejdet et brev til Kirkernes Verdensråd, som svar på et forslag om ny struktur for KV. Et opfølgningsmøde med arbejdsgruppen blev aftalt til juni 1997.

Formand, næstformand og kasserer udgør Rådets formandskab, der forbereder rådsmøderne.

I de nedsatte arbejdsgrupper har der været afholdt følgende møder: Arbejdsgruppen om Kirkernes Verdensråd har afholdt tre møder, arbejdsgruppen om Det lutherske Verdensforbund har afholdt tre møder, arbejdsgruppen om KEK fem møder, og arbejdsgruppen om NØR tre møder. Den teologiske arbejdsgruppe har afholdt et møde, hvor oversættelsen af Fælleserklæringen om Retfærdiggørelseslæren og introduktionen dertil blev færdiggjort. Ad hoc gruppen om lægfolk har afholdt fire møder.

Informationsudvalget, der er ansvarlig for alle udgivelser, har afholdt seks møder.

Alle arbejdsgrupper indstiller til Rådet vedrørende det arbejdsområde, de er nedsat til at følge.

Sekretariatet

Det mellemkirkelige Råds sekretariat har til huse i Vestergade 8, 1. sal, København K.

Der er fire heltidsstillinger i Rådets sekretariat, og de besættes på følgende måde:

Sekretariatschef, cand. mag., pastor Ane Hjerrild.

Akademisk medarbejder, cand. theol. Klaus Meisner.

Sekretær Birgit Kaiser.

Sekretær og regnskabsfører Susanne Bak Knudsen.

Fra 1. april 96 havde Susanne Bak Knudsen barselsorlov. Som vikar ansattes Lisbeth Gaarde.

Fra den 1.11. ansattes kontorassistent Aase Jensen i sekretariatet i puljejob.

Frivillige medarbejdere løser en del af sekretariatets arbejdsopgaver i samarbejde med de ansatte:

Agnes Edinger ordner og katalogiserer bibliotekets bøger, ajourfører adresselister og ordner tidsskriftarkivet, mens Kirsten Holm ordner udklipsarkivet.

Medlemmer af Råd, arbejdsgrupper, udvalg, organisationer m.v.

I 1996 har sammensætningen været følgende:

Rådsmedlemmer:

Britta Schall Holberg, formand, valgt fra Fyns stift.
Anders Gadegaard, næstformand, valgt fra Københavns stift.
Johannes Andersen, kasserer, valgt fra Lolland-Falster stift.
Alice Brask, valgt fra Århus stift.
Verner Bruhn, valgt fra Ribe stift.
Paul Kofoed Christiansen, valgt fra Roskilde stift.
Niels Holm, udpeget af kirkeministerens.
Hans Peter Jakobsen, valgt fra Haderslev stift indtil marts 96.
Kirstine Møller Sørensen, valgt fra Haderslev stift fra april 96.
Edith Aller, valgt fra Ålborg Stift.
Niels Thure Krarup, valgt fra Viborg stift.
Erik Norman Svendsen, udpeget af kirkeministerens.
Knud Sørensen, valgt fra Helsingør stift.

Nedsatte arbejdsgrupper

Arbejdsgruppe til behandling af modtagne invitationer, ansøgninger og andre aktuelle sager:

Verner Bruhn, Paul Kofoed Christiansen og Knud Sørensen (Sekretær Ane Hjerrild).

Informationsudvalg:

Britta Schall Holberg, Verner Bruhn, Niels Thure Krarup og Knud Sørensen (Sekretær Klaus Meisner).

Arbejdsgruppe om Kirkernes Verdensråd:

Anders Gadegaard (formand), Erik Norman Svendsen, Peter Lodberg, Anna Marie Aagaard, Max Kruse, Kirsten Busch Nielsen og Kaj Elkrog. Desuden deltager Det økumeniske Fællesråds generalsekretær Holger Lam som kommitteret medlem (Sekretær Ane Hjerrild).

Ad hoc arbejdsgruppe om lægfolk: Lisbet Christoffersen, Kaj Elkrog, Karsten Kynde og Else Paulsen (sekretær Ane Hjerrild).

Arbejdsgruppe om Det lutherske Verdensforbund:

Paul Kofoed Christiansen (formand), Niels Thure Krarup, Karsten Nissen, Erik Hübertz, Christian Balslev-Olesen, Mette Geil og Ann Elisabeth Skov Sørensen (Sekretær Ane Hjerrild).

Arbejdsgruppe om Konferencen for Europæiske Kirker:

Knud Sørensen (formand), Johannes Andersen, Birgitte Thyssen, Birgitte Larsen, Karsten Fledelius (Sekretær Klaus Meisner).

Arbejdsgruppe for Nordisk Økumenisk Råd:

Edith Aller (formand), Alice Brask, Alice Pedersen, Kirsten Clement og indtil oktober Anders Nørgaard. Fra december er Per Bucholdt Andreassen indtrådt i arbejdsgruppen (Sekretær Klaus Meisner).

Den teologiske arbejdsgruppe:

Niels Holm (formand), Anders Gadegaard, Agnete Brink og Niels Henrik Gregersen (Sekretær Ane Hjerrild).

Medlemmer, observatører og ansatte i nationale og internationale kirkelige organisationer og udvalg:

Kirkernes Verdensråd:

Centralkomiteen: Peter Lodberg.

Præsident: Anna Marie Aagaard.

Sharing and Service (Unit IV): Max Kruse.

Commission for Faith and Order: Kirsten Busch Nielsen.

Peter Williams er ansat som fotograf.

Det lutherske Verdensforbund:

Council: Karsten Nissen.

Commission on Ecumenical Affairs: Ane Hjerrild.

Commission on World Service: Christian Balslev-Olesen.

Luthersk-ortodokse læresamtaler: Anna Marie Aagaard.

Viggo Mortensen er ansat som leder af afdelingen Theology and Studies.

Johan Balslev var ansat som leder af katastrofeafdelingen under World Service. Han fratrådte i sommeren 1996.

Uffe Torm er ansat som eksekutivsekretær for Project Coordination and Administration i afdelingen for Mission and Development.
Kirsten Bendixen er ansat som sekretær for vicegeneralsekretæren.

Konferencen for Europæiske Kirker:

Centralkomiteen: Birgitte Thyssen.

Studiekomiteen: Birgitte Larsen.

Nordisk Økumenisk Råd:

Medlemmer af Rådet: Edith Aller, Alice Pedersen og Anders Nørgaard. Efter december er Per Bucholdt Andreasen indtrådt i stedet for Anders Nørgaard.

Suppleant i styrelsen: Edith Aller.

Nordisk arbejdsgruppe om Lehrverurteilungen: Peder Nørgaard-Højen og Erik Kyndal.

Samarbejdsgruppe om ti-året for kirkernes solidaritet med kvinder: Alice Pedersen.

Leuenberg Læresamtaler:

Henning Thomsen.

Peder Nørgaard-Højen deltager i Regionalgruppe for Sydeuropa under Leuenbergsamtalerne.

Nordisk-Tysk Kirkekonvents styrelse:

Finn Rosenberg. (Holger Jepsen er udpeget af biskopperne, og fra Folkekirkens Nødhjælp er udpeget Anders Nørgaard.)

Danske Kirkers Samråd:

Britta Schall Holberg og Anders Gadegaard.

Det danske Bibelselskabs repræsentantskab:

Britta Schall Holberg.

Observatør i Dansk Missionsråd:

Knud Sørensen.

Styrelsesmedlemmer i Folkekirkens Nødhjælp:

Alice Brask og Paul Kofoed Christiansen.

Medlem af Internationalt Udvalg i Folkekirken Pædagogiske Institut:

Ane Hjerrild.

Delegater til generalforsamlinger:

Konferencen for Europæiske Kirker (1997):

Karsten Fledelius
Tove Bjørn Jensen
Hans Jacob Joensen
Inge Marie Nielsen
Jørgen Thomsen

Det lutherske Verdensforbund (1997):

Betty Grønne Ahrenfeldt
Edith Aller
Christian Balslev-Olesen
Katrine Hermansen
Paul Kofoed Christiansen
Kresten Drejergaard
Mette Geil
Inge-Lise Lollike
Mogens Mogensen
Karsten Nissen
Niels Thomsen

Kirkernes Verdensråd (1998)

Anders Gadegaard
Ane Hjerrild
Søren Lodberg Hvas
Birgitte Refshauge Kjær
Kirsten Lund Larsen
Doris Lindholmer
Erik Norman Svendsen

Regnskab 1996

*ved Rådets kasserer, Johannes Andersen og
regnskabsassistent Lisbeth Gaarde*

Resultatopgørelse for regnskabsåret 1996:

	Regnskab 1996 kr.	Budget 1996 1000 kr.	Regnskab 1995 1000 kr.
Udgifter			
Udadvendt virksomhed	963.233	1.020	1.065
Kontingenter	1.170.768	1.173	1.113
Sekretariat	1.698.064	1.728	1.549
Rådets omkostninger	258.862	279	241
Henlæggelser	75.000	0	130
Udgifter i alt	4.165.927	4.200	4.098
Indtægter			
Tilskud, Finansloven	600.000	600	600
Tilskud, Fællesfonden	3.450.000	3.450	3.350
Fonde og kollekter	19.161	20	22
Tips- og lottomidler	75.000	100	75
Renteindtægter (andel 1/3)	8.271	5	6
Anvendt af Henlæggelser	0	0	50
Anvendt af Kapitalkonto	25.000	25	65
Indtægter i alt	4.177.432	4.200	4.168
Resultat	11.505	0	69

Overskuddet overføres til kapitalkonto.

INDTÆGTER

Bemærkninger til nogle regnskabsposter:

Tilskuddet fra Finansloven til Folkekirkeens internationale arbejde kr. 600.000 er uændret.

Tilskud fra Fællesfonden (Landskirkeskatten) kr. 3.450.000 i henhold til Kirkeministeriets godkendelse af årsbudget. Dette udgør en stigning på kr. 100.000 = 3%.

Tips- og Lottomidler (efter ansøgning) kr. 75.000.

Forbrug af Kapitalkonto kr. 25.000.

Årsregnskabet slutter med et reelt underskud på kr. 13.495.

UDGIFTER

Udadvendt virksomhed har et mindreforbrug i forhold til regnskabet 1995 på kr. 101.838 = 9,56%.

Bidrag til kommende generalforsamlinger	kr. 120.000
Projekter i forbindelse med organisationer	kr. 10.000
Deltagelse i konferencer og læresamtaler	kr. 309.142
Konto til kommende generalforsamlinger	kr. 100.000
Andre udgifter	kr. 177.899

Informationsvirksomhed

udgør en stigning i forhold til 1995 på kr. 68.984 = 38,9%.

Udgivelser af nyhedsbreve på engelsk og dansk	kr. 66.600
Publikationer	kr. 179.592

Bogen om Den danske Folkekirke på engelsk er afskrevet med kr. 7.015. Folderne om de internationale organisationer er afskrevet med kr. 10.000. Rådet har besluttet, at henlægge kr. 75.000 til honorar og trykning af hæftet om den danske folkekirke på engelsk.

Saldo af lagerværdi pr. 31.12.96	kr. 59.833
----------------------------------	------------

Salg af publikationer i 1996 er fordelt således:

Årbøger	kr. 8.967
A People and its Church	kr. 3.631
Højmesserritualer	kr. 18.039

Fælleserklæringen	kr. 28.327
Flygtningerapport	kr. 592
Foldere om LVF, KV, KEK	kr. 592
Salg af hjemkøbte bøger	kr. 1.566
	kr. 61.714

Kontingenter

Det samlede beløb er forøget med kr. 57.768 = 5,19% til kr. 1.170.768, der fordeler sig således:

Det lutherske Verdensforbund	kr. 440.000
Kirkernes Verdensråd	kr. 440.000
Konferencen for Europæiske Kirker	kr. 115.000
Nordisk Økumenisk Råd	kr. 105.000
Danske Kirkers Samråd	kr. 63.000
Leuenberg	kr. 7.768

Finanslovens tilskud til internationalt arbejde kr. 600.000 og Fællesfondens andel kr. 573.000 har dækket bidraget til kontingenter.

Sekretariatet

er personalemæssigt fortsat på sit hidtidige niveau.

I forhold til regnskabet 1995 udgør huslejen en stigning på kr. 18.122 = 6,47%. Stigningen for lønudgifter udgør kr. 157.488 = 15,55%. Den høje stigning i lønudgifter skyldes bl.a., at der i 1996 har været en ekstra lønudgift på kr. 55.320 til vikar p.g.a. en medarbejders barselsorlov og, at sekretariatschefstillingen blev omplaceret til lønramme 36.

Husleje, lys, varme og rengøring	kr. 320.383
Kontorhold, revision m.m.	kr. 193.067
Lønninger	kr. 1.170.388
Fornydelse af kontormaskiner/inventar	kr. 14.226
Konto til fornyelse af kontormaskiner	kr. 0

Rådets omkostninger

Honorar	kr. 84.000
Rådsmedlemmers møde- og rejseudgifter	kr. 124.715

Arbejdsgrupper vedr. internationale org.

kr. 50.147

Henlæggelser

Rådet vedtog henlæggelser for i alt kr. 150.000, der fordeles således:

Bogudgivelse kr. 75.000

Initiativer til lægfolk kr. 75.000

KAPITALKONTO

I henhold til budgettet er der forbrugt kr. 25.000 af Kapitalkontoen. Årets regnskabsmæssige resultat på kr. 11.505 er tilgået kontoen. Saldo ved årets slutning kr. 239.192.

STATUS

Rådets egenkapital udgør kr. 1.151.313 og er forøget med kr. 154.548. Egenkapitalen er sammensat således:

Henlæggelser kr. 442.121

Konto til fornyelse af kontormaskiner kr. 190.000

Konto til kommende generalforsamlinger kr. 280.000

Kapitalkonto kr. 239.192